

E. R A S P E

**Baron
Myunxauzenning
sarguzashtlari**

KORNEY CHUKOVSKIY *qayta aytib bergan*

VAHOB RO'ZIMATOV

tarjimasi

“SHARQ” NASHRIYOT-MATBAA
AKSIYADORLIK KOMPANIYASI
BOSH TAHRIRIYATI, 2003

Raspe E.

Baron Myunxauzenning sarguzashtlari / K. Chukovskiy qayta aytib bergan; V. Ro'zimatov tarjimai. — T/: "Sharq", 2003. — 80 b.

"Baron Myunxauzenning sarguzashtlari"ga XVIII asrda Germaniyada yashagan baron Myunxauzenning hikoyalari asos qilib olingan.

U harbiy bo'lgan, bir qancha vaqt Rossiyada xizmat qilgan va Turkiyaga qarshi urushda ishtirok etgan.

Germaniyadagi molikonasiga qaytgach Myunxauzen tez orada eng aql ishonmaydigan sarguzashtlarni o'ylab chiqargan zakki hikoyachi sifatida taniladi.

Hikoyalarni o'zi qog'ozga tushirganmi, yoinki bu ishni boshqa biron kimsa amalga oshirganmi, xullas 1781-yili ulardan ba'zilari bosilib chiqadi.

1785-yili nemis yozuvchisi E. Raspe ularni qaytadan ishlab, nashr etadi.

Keyinchalik bularga boshqa yozuvchilarning Myunxauzen sarguzashtlari haqidagi fantastik hikoyalari qo'shiladi. Ammo kitobning muallifi E. Raspe hisoblanadi.

BBK 84(4Gem)-445

© "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati, 2003.

YER YUZIDAGI ENG ROSTGO'Y ODAM

Kamin oldida o'tirgan chuvakkina burundor chol o'z sarguzashtlari haqida hikoya qiladi.

Hikoyasini tinglayotganlar yuziga tikka qarab kuladilar:

— Ofarin, Myunxauzen! Qoyilmiz, baron!

U ularga hatto qaramaydi ham.

So'zida xotirjam davom etib, oyga qanday uchib borгани, uch oyoqli odamlar orasida qanday yashagani, bahaybat baliq uni qanday yutib yuborgani, boshi qanday uzilib ketgani haqida hikoya qiladi.

Bir kuni qandaydir o'tib ketayotgan yo'lovchi uning gaplarini eshitib turdi-da, qichqirib yubordi:

— Bularning hammasi uydirma! Sen aytayotganlarning birontasi ham bo'lgan emas.

Chol shumshaydi-da, kibr bilan javob berdi:

— O'zimning eng yaxshi do'stlarim deb hisoblagan graflaru baronlar, knyazlar-u sultonlar meni hamisha yer yuzida eng rostgo'y odam, deyishardi.

Atrofdagilar yana ham balandroq qah-qah otib kuladilar:

— Myunxauzen — rostgo'y odam! Xa-xa-xo! Xa-xa-xo! Xa-xa-xo!

Myunxauzen esa hech gap bo'lmagandek, so'zida davom etib, kiyikning boshidan qanday ajoyib daraxt o'sib chiqqani haqida hikoya qiladi.

— Daraxt o'sib chiqqan?.. Kiyikning boshida-ya?!

— Ha. Bir tup olcha. Shig'il mevasi bilan. Mevasi shunday shirin, sersuvki...

Ana shu hikoyalarning hammasi bu kitobda bosilgan.

Ularni o'qib ko'ring-da, hukm chiqaring, yer yuzida Myunxauzendan rostgo'yroq odam bo'lganmikan?

TOMDAGI OT

Men Rossiyaga otda jo'nadim.

Qish kunlari. Qor yog'ib turibdi.

Otim charchab, munkiy boshladi. Meni uyqu siqib kelardi. Azbaroyi toliqqanimdan egardan qulab tushay derdim. Ammo tunagani joy qidirganim behuda ketdi: yo'limning ustida birorta ham qishloq uchramadi.

Nima qilib bo'lardi?

Yaydoq dalada tunashimga to'g'ri keldi.

Atrofdan na bironta tikkaygan daraxt, na buta bor. Qor tagidan faqat kichkina qoziq chiqib turardi.

Sovqotgan otimni o'sha qoziqqa bir amallab bog'ladim-u o'zim qorga uzala tushib, shu zahoti uyquga ketdim.

Uzoq uxlabman, ko'zimni ochsam, dalada emas, qishloqda, to'g'rirog'i kichikroq shaharchada yotibman: tevarak-atrofimni imoratlar qurshab turibdi.

Bu nima bo'ldi? Qayoqqa kelib qoldim? Bu uylar bir kechadayoq qanday qilib bo'y cho'zib qoldi?

Otim qayoqqa ketdi ekan?

Nima bo'lganini anchagacha payqayolmay turdim. Birdan sinashta kishnagan tovush eshitdim. Kishnayotgan mening otim.

Ammo u qayerda ekan?

Kishnagan tovush allaqayerdagi tepalikdan kelayotibdi.

Boshimni ko'tarsam—ne ko'z bilan

ko'rayki, o'tim qo'ng'iroqxonaning tomidagi xochda osilib yotibdi.

Nima gapligini darhol fahmladim.

Kecha kechqurun bu shaharchani hamma odamlari-yu uylari bilan qalin qor bosib yotgan, faqat xochning uchigina qaqqayib chiqib qolgan bo'lishi kerak.

Men uning xochligini bilmabman, kichkina qoziq deb o'ylabman-da, o'timni shartta bog'labman! Kechasi, uxlab yotganimda havo isib, qor erib ketibdi-yu men sezilar-sezilmas yerga tushib qolibman.

Ammo sho'rlik o'tim tepada, tomda qolave-ribdi. Qo'ng'iroqxonaning xochiga bog'langani uchun yerga tusholmabdi.

Nima qilish kerak?

Uzoq o'ylab o'tirmay, to'pponchamni o'qlab oldim-da, yuganini mo'ljalga olib, qoq nishonga urdim, negaki men hamisha mohir mergan bo'lib kelganman.

Yugan shartta uzilib ketdi.

O'tim g'izillaganicha oldimga tushib keldi.

Lip etib mindim-u yeldek yeldirib ketdim.

CHENAGA QO'SHILGAN BO'RI

Lekin tez orada qish kuni ot choptirib yurish noqulayligini, chenada safar qilish afzalroq ekanligini payqadim. Juda yaxshi chena sotib oldim-da, yumshoqqina qorda g'izillab ucha ketdim.

Kechga yaqin o'rmonga kirib bordim. Endigina mudray boshlagan ham edimki, birdan o'timning tashvishli kishnayotganini

eshitib qoldim. O'girilib qaragan edim, oy yorug'ida dahshatli bo'rini ko'rdim, og'zini katta ochib, tishlarini irjaytirganicha che-namning orqasidan chopib kelayotibdi.

Omon qolishning iloji yo'q.

Chenaga uzala tushib, qo'rqqanimdan ko'zimni chirt yumib oldim.

Otim esxonasi chiqib ketgandek yelib borardi. Bo'ri tishlarining sharaqlashi qulog'imning tagginasida eshilib turardi.

Ammo, xayriyatki, bo'ri menga diqqat-e'ti-bor bermadi.

Boshim osha chenadan sakrab o'tdi-da, sho'rlik otimga tashlandi.

Bir daqiqadayoq otimning orqa qismi uning badnafs halqumidan o'tib ketdi.

Oldingi qismi vahimasi kelganidan va og'riqning zo'ridan olg'a qarab chopishda davom etardi.

Bo'ri otimni tobora yegandan yeb borardi.

Xushim o'zimga kelgach, qamchini oldim-da, vaqt g'animatida yeb to'ymas hayvonni savashga tushdim.

U uvlagancha oldinga qarab yulqindi.

Otimning hali bo'ri yeb ulgurmagan oldingi qismi qorga tushib ketdi, bo'ri uning o'rnini egallab, shoti bilan abzalga tushib qoldi.

U abzaldan chiqib ketolmas, chenaga bamisoli otdek qo'shilib qolgan edi.

Men uni jonim boricha savalashda davom etardim.

U bo'lsa chenamni tortgancha ilgarilagan-dan ilgarilardi.

Biz shu qadar shaxt bilan yelib uchardikki, ikki-uch soatdan keyinoq tasira-tusur bilan Peterburgga kirib bordik.

Hayratlangan Peterburg ahli chenasiga ot o'rniga vahshiy bo'rini qo'shgan qahramonni ko'rish uchun gala-gala bo'lib yopirilib chiqa boshladi.

KO'ZDAN CHAQNAB CHIQQAN O'T

Peterburgda men yaxshi hayot kechirdim.

O'qtin-o'qtin ovga chiqib turardim. Hozir deyarli har kuni qanchadan-qancha ajoyib voqealarni o'tkazgan xushchaqchaq kunlarimni huzur bilan eslayman.

O'sha voqealardan biri juda ham g'aroyib bo'lgan edi.

Gap shundaki, yotoqxonamning derazasidan ko'pdan-ko'p, turfa-turfa ilvasinlar makon qurgan kattagina ko'l ko'rinib turardi.

Bir kuni ertalab derazaga yaqin borgan edim, ko'lda yovvoyi o'rdaklarni ko'rib qoldim.

Shu zahoti miltig'imni oldim-u jon holatda tashqariga yugurdim.

Lekin shoshqaloqlaganicha zinapoyadan chopib tushayotganimda boshimni eshikka urib oldim, shunday qattiq urib oldimki, ko'zlarimdan o't chaqnab ketdi.

Bu menga monelik qilolmadi.

Yana chopa ketdim. Mana, nihoyat ko'lga ham yetdim. Eng semiz o'rdakni nishonga oldim, otmoqchi bo'lgan edim,— aksiga olganini qarangki, miltig'imda chaqmoq tosh yo'q ekan. Chaqmoq toshsiz esa otib bo'lmaydi.

Chopib borib uydan chaqmoq tosh olib kel-sammikan?

Axir o'rdaklar uchib ketishi mumkin-ku.

Omadim kelmaganidan g'ijinib, xomushlik

bilan miltig'imni pastga tushirdim. To'satdan boshimga antiqa fikr kelib qoldi.

Jonim boricha mushtumim bilan o'ng ko'zinga bir tushirdim. Tabiiy, ko'zimdan o't chaqnab ketdi, shundayoq o'qdori o't oldi.

Ha! O'qdori o't olib, miltiq otilib ketdi, men bir otishda o'nta sarxil o'rdakni urib tushirdim.

Sizlarga maslahat beramanki, qachon o't yoqmoqchi bo'lsangizlar, o'ng ko'zingizdan o't chaqnatinglar.

AJOYIB OV

Darhaqiqat, men bundan ham alomatroq voqealarni boshimdan o'tkazganman.

Bir marta kun bo'yi ovda bo'ldim, kechqurun ovloq o'rmondagi kattakon ko'lga borib qoldim. Uni g'ij-g'ij yovvoyi o'rdak bosgan edi. Umrim bino bo'lib bu qadar ko'p o'rdakni ko'rmagan edim!

Afsuski, bironta ham o'qim qolmagan ekan.

Xuddi o'sha kuni kechqurun ulfat do'stlarimdan ancha-munchasi kelishi kerak edi, ularni ilvasin go'shti bilan siylamoqchi edim. Men umuman mehmondo'st, qo'li ochiq odamman. Tushki-yu kechki mehmondorchiliklarimning ta'rifi butun Peterburgga ketgan edi. Endi o'rdaklarsiz uyga qanday kirib boraman?

Ikkilangancha uzoq turib qoldim. Dabdurustdan ov xaltamda bir parchagina yog' borligi esimga tushdi.

Ura! Ana shu yog' ajoyib xo'rak bo'ladi! Xaltadan yog'ni olib, uzun, ingichka chizimchaga bog'ladim-da, suvga uloqtirdim.

Xo'rakni ko'rgan o'rdaklar darrov yog' tomonga yopirilib kelishdi.

Bittasi yog'ni yutoqqancha yutib yubordi.

Ammo yog' silliq bo'lgani uchun o'rdakning ichidan tez o'tib orqasidan otilib chiqdi.

Shunday qilib, o'rdak chizimchamga tortilib qoldi.

Undan keyin yoqqa ikkinchi o'rdak suzib keldi, bunisi ham o'sha ahvolga tushdi.

O'rdak ketidan o'rdak yog'ni yutaverib ipga tizilgandek birma-bir chizimchamga tortila bordi. O'n daqiqaga yetar-yetmas o'rdaklarning hammasi chizimchaga marjondek tizildi.

Tasavvur qilib ko'ring-a, bunday bir dunyo o'ljani ko'rib nechog'li quvonib ketganimni! Endi ish o'rdaklarni tortib chiqarib, oshxonadagi oshpazimga olib borib berishimda qolgan edi.

Do'stlarim rosa yayrab mehmon bo'ladigan bo'lishdi-da!

Lekin bu bir dunyo o'rdakni olib ketish uncha oson emas edi.

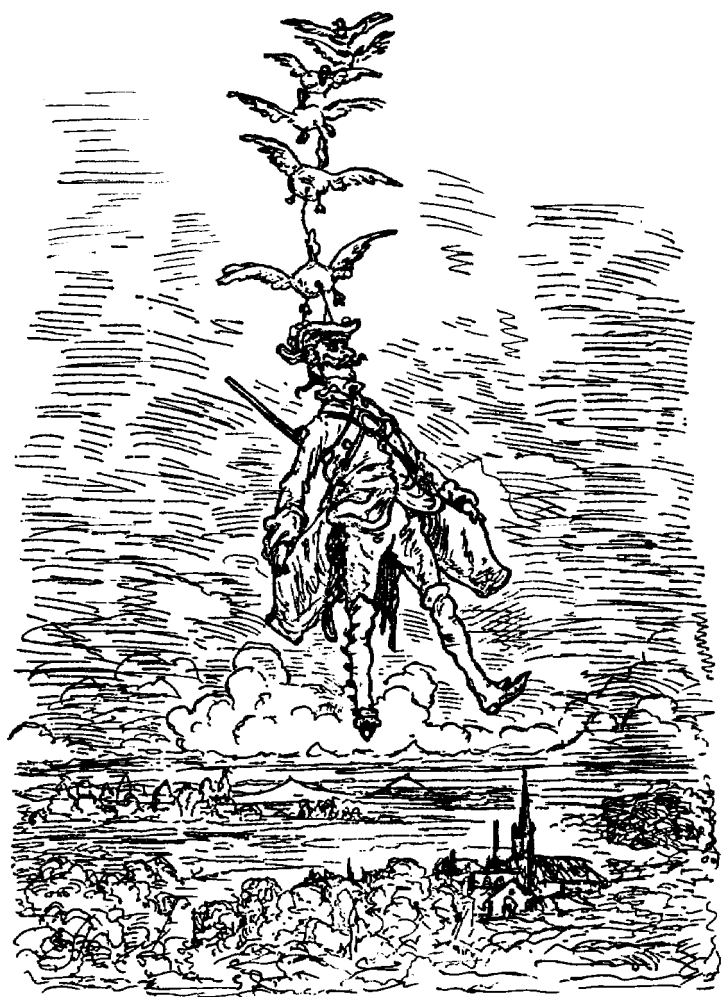
Bir-ikki qadam yurgach, juda toliqib qoldim. To'satdan — hayratda qolganimni ko'rsangizlar edi! — O'rdaklar osmonga sapchib, meni ham uchirib ketishdi.

Mening o'rnimda boshqa odam bo'lsa sarosimaga tushib qolardi, men bo'lsam topqir, jasur odamman.

Syurtugimning etaklarini quyruq qilib, o'rdaklarni yo'naltirgancha tez orada uyimga yetib bordim.

Biroq pastga qanday tushish kerak?

Juda oson! Topqirligim shu yerda ham jonimga ora kirdi. O'rdaklardan bir nechasining

boshini burab qo‘ygan edik, biz asta-sekin pastlay boshladik.

Men naq oshxonamning mo‘risiga kelib tushdim.

O‘choq oldida turgan oshpazimning qarshisida paydo bo‘lganimda uning nechog‘li hayratlanganini ko‘rsangiz edi!

Xayriyatki, oshpaz hali o‘choqqa o‘t yoqib ulgurmagan ekan.

SUMBADAGI KAKLIKLAR

Ha, topqirlik — bebaho narsa! Bir marta bir otishda yettita kaklikni urib tushirgan edim. Ana shundan keyin hatto dushmanlarim ham meni — yer yuzida birdan-bir mergan, Myun-xauzendek mergan hali dunyoga kelgan emas, deb tan olishga majbur bo‘lganlar!

Voqea bunday bo‘lgan edi.

Men bor o‘qimni ishlatib ovdan qaytib kelayotgan edim. Nogoh oyog‘imning tagidan yettita kaklik patirlab uchib chiqdi. Tabiiyki, shunday antiqa ilvasinni qo‘ldan chiqarib yuborishga sira ham hushim yo‘q edi.

Miltig‘imni — nima bilan deng, — sumba bilan o‘qladim. Ha, rosmana sumba, ya‘ni miltiqning milini tozalaydigan temir tayoqcha bilan!

Keyin kakliklarga yaqin borib, hurkitib yubordim-da, o‘q uzdim.

Birin-ketin uchib chiqqan yetti kaklikni sumbam bir varakayiga teshib o‘tdi. Kakliklarning yettalovi ham oyog‘imning ostiga tap etib kelib tushdi!

Men ularni olarkanman hayratlandim —

ular biyron bo‘lib pishib qolgan edi! Ha, ular biyron bo‘lib pishib qolgan edi.

Darhaqiqat, shunday bo‘lmasligi mumkin emas: chunki sumba otilishi natijasida qizib ketganidan, unga tizilib qolgan kakliklarning biyron bo‘lib qolmaslikdan boshqa iloji ham yo‘q edi.

Men o‘tirib olganimcha ularni zo‘r ishtaha bilan paqqos tushirdim.

SEPARAGA ILINGAN TULKI

Ha, topqirlik — hayotda eng muhim narsa, yer yuzida esa baron Myunxauzendan topqirroq odam bo‘lgan emas.

Bir kuni qalin rus o‘rmonida qora-burul tulki duch kelib qoldi.

Tulki shu qadar ko‘rkam ediki, terisini o‘q yoki pitra bilan teshib yuborishga ko‘zim qiy-madi.

Shu zahoti paytni qo‘ldan bermay, miltiqning milidan o‘qni chiqarib oldim-da, uni uzun separa igna bilan o‘qlab otdim. Tulki daraxtning tagida turgani uchun igna uning dumini daraxt tanasiga mixlab qo‘ydi.

Keyin tulkinging oldiga bamaylixotir borib, uni qamchi bilan savay boshladim.

Og‘riqdan shu qadar tipirchilab qoldiki, — ishonasizmi — terisidan sirg‘alib chiqib, shiryalang‘ochligicha ura qochdi. Na o‘qdan, na pitradan shikastlangan bus-butun terisi menga o‘lja bo‘lib qoldi.

KO'R CHO'CHQA

Ha, turfa-turfa g'aroyib voqealarni boshimdan ko'p o'tkazganman!

Bir gal chakalak o'rmondan o'tib kelayot-sam, hali juda kichkina yovvoyi cho'chqaning bolasi, orqasidan katta cho'chqa chopib ketayotibdi.

Darrov o'q uzdim, lekin — afsuski, — o'qim xato ketdi.

Otgan o'qim kichkina cho'chqa bilan kat-tasining orasidan uchib o'tdi.

Kichkinasi chiyillagancha ura chakalakka qochdi, kattasi esa turgan joyida qoqqan qo-ziqdek qaqqayib qoldi.

Hayron bo'ldim: nega endi bunisi qochmadi ekan? Ammo yaqinroq borgan edim, nima gap ekanligini payqadim, cho'chqaning ko'zi ko'r, yo'lini topib yurolmas ekan. U bolasining dumini tishlab olgan ko'yigina o'rmonda aylanib yurishi mumkin ekan.

Otgan o'qim dumini uzib ketibdi. Bolasi qochibdi, yolg'iz qolgan cho'chqa qayoqqa yu-rishni bilmabdi. Shu payt kallamga ajoyib bir fikr keldi. Dumni uchidan tutib, cho'chqani oshxonamga yetaklab ketdim. Sho'rlik ko'r cho'chqa, meni hali ham bolam yetaklab keta-yotibdi, deb itoat bilan izimdan borardi!

Ha, yana bir takrorlashim kerak, topqir-lik — bebaho narsa!

TO'NG'IZNI QANDAY USHLADIM

Yana bir gal menga o'rmonda yovvoyi to'ng'iz uchrab qoldi.

Uni bartaraf qilishim ancha mahol, aksiga yonimda miltig'im ham yo'q edi.

Men tiraqaylab qochdim, u bo'lsa jini qo'zib orqamdan yugurdi, agar birinchi duch kelgan emanning orqasiga yashirib olmasam bormi, so'yloq tishlari bilan tilib tashlashi turgan gap edi.

To'ng'iz zarb bilan emanga kelib urildi, tishlari daraxtning tanasiga chuqur kirib ketganidan tortib ololmadi.

— Ha, qo'lga tushdingmi, do'mbog'im! — dedim emanning panasidan chiqib kelib. — Shoshma! Endi mendan qochib qutulolmaysan!

Qo'linga tosh oldim-da, to'ng'iz bo'shab chiqib ketmasligi uchun o'tkir tishlarini daraxtga qattiqroq qoqa boshladim, keyin pishiq arqon bilan tang'ib aravaga tortdim-da, dabdaba bilan uyga olib ketdim.

Boshqa ovchilar hang-mang bo'lib qolishdi. Shunday quturgan hayvonni bironta ham o'q sarf qilmay tiriklay ushlab olish mumkinligini aqllariga sig'dirolmas edilar.

G'AYRI ODDIY KIYIK

Darhaqiqat, yana ham antiqaroq mo'jizalarga duch kelganman.

Bir kuni yo'l-yo'lakay sotib olgan sersuv, shirin olchamni yeb kelayotgan edim.

Daf'atan xuddi ro'paramdan kiyik chiqib qoldi! Xushqomat, ko'rkam, mugizlari bahaybat, shoxdor!

Aksiga olgandek, bironta ham o'qim yo'q edi!

Kiyik miltig'im o'qlanmaganligini xuddi

bilmagandek, menga xotirjam tikilib turibdi.

Baxtinga olchadan hali bir nechta qolgan ekan, miltig'imni o'q o'rniga oddiy olcha danagi bilan o'qladim. Ha, ha, kulmanglar, oddiy olcha danagi bilan o'qladim.

Miltiq otildi-yu, lekin kiyik boshini chayqab qo'ya qoldi. Danak manglayiga tekkan bo'lsa ham unga hech qanday shikast yetkazmadi. Keyin u bir zumda chakalakka kirib g'oyib bo'ldi.

Shunday ko'rkam hayvonni qo'ldan chiqarib yuborganimga juda achindim.

Oradan bir yil o'tgach yana o'sha o'rmonda ov qilib yurgan edim. Tabiiyki, u vaqtgacha olcha danagi bilan bog'liq hodisa mutlaqo yodimdan ko'tarilib ketgan edi.

Chakalakdan qarshimga mugizlari o'rtasida bo'ydor, sershox olcha daraxti o'sib turgan ko'rkam kiyik sakrab chiqqanida hayratdan hang-mang bo'lib qoldim. Oh, ishonavering, juda chiroyli manzara: xushqomat kiyik, boshida xushqomat daraxt! Bu daraxt o'tgan yili menga o'q bo'lib xizmat qilgan kichkina danakdan o'sib chiqqanini darrov payqadim. Bu gal endi o'qlarim serob edi. Nishonga olib otgan edim, kiyik gursillaganicha yerga qulab tushdi. Shunday qilib men bir o'q bilan ham qovurdoq, ham olcha kompoti o'lja olishga muyassar bo'ldim, chunki daraxtni yetilib pishgan tirik meva shamaloqdek qoplab turardi.

Ochig'ini aytishim kerak, umrim bino bo'lib bunday mazali olchani yemaganman.

ICHI SIRTIGA AG'DARILGAN BO'RI

Sababini bilolmadim-u eng yirtqich, xavfli hayvonlarga aksar quolsiz, madadsiz kezarimda duch kelib qolardim.

Bir gal o'rmonda ketayotsam, qarshimdan bahaybat bo'ri chiqib qoldi. Og'zini katta ochgancha ustimga bostirib kelayotibdi.

Nima qildim? Qochaymi? Ammo bo'ri allaqachon ustimga tashlanib ag'angatgan, hozir kekirdagimni uzib tashlaydi. Mening o'rnimda boshqa odam bo'lsa o'zini yo'qotib qo'yardi, axir baron Myunxauzenni bilasizlarku! Men abjirman, topqirman, dovyurakman. Vaqt g'animatida darrov mushtimni bo'ringing bo'g'ziga tiqdim-da, qo'limni uzib tashlamasligi uchun panjamni ichkariga qarab niqtayverdim. Bo'ri menga g'azab bilan tikilib turardi. Qahridan ko'zlari chaqnardi. Ammo bilardimki, qo'limni tortib oldim deguncha u meni tilkalab tashlardi, shunga ko'ra nazarpisand qilmay qo'limni tobora ichkarilatib borardim. Tuyqusdan kallamga juda ma'qul bir fikr kelib qoldi: ichak-chavog'ini changallab oldimda, yulqilab tortdim, shu tariqa qo'lqopning astarini ag'dargandek, ichini sirtiga ag'darib yubordim.

Tabiiyki, bo'ri bunday tadbirdan keyin oyog'imning tagiga shilq etib tushdi.

Men uning terisidan issiqqina kamzulcha tikdirdim, bordi-yu gaplarimga ishonmayotgan bo'lsanglar, bemalol ko'rsatishim mumkin.

QUTURGAN PO'STIN

Darvoqe, hayotimda bo'rilarga to'qnash kelganimdan ko'ra ham dahshatliroq voqealar bo'lgan.

Bir kuni qishda orqamdan qutirgan it quvladi.

Men tiraqaylab qochdim.

Ammo ustimda vazmin po'stin bo'lgani uchun chopishimga halal berardi.

Uni uloqtirib qochdim, uyga yugurib kirdim-u eshikni berkitib oldim. Po'stinim ko'chada qolib ketdi.

Quturgan it unga tashlanib, qahr-g'azab bilan bulg'alay boshladi. Xizmatkorim yugurib chiqdi-da, po'stinni olib kirib uni kiyimlarim turgan shkafga osib qo'ydi.

Ertasiga tong otishi bilan o'takasi yorilgan-cha yotoqxonamga yugurib kirib shunday dedi:

— Turing! Turing! Po'stiningiz quturibdi!

O'rnimdan sapchib turib, shkafni ochsam — ne ko'z bilan ko'ray! Hamma kiyimlarim qiyqim-qiyqim bo'lib yirtilib yotibdi!

Xizmatkorimning gaplari to'g'ri chiqdi: sho'rlikkina po'stinim kecha uni quturgan it qopgani uchun quturib ketibdi.

Po'stin mening yangi mundirimga jon achchig'ida yopishgan edi, uning ham tilka-porasi chiqdi.

Men shartta to'pponchamni olib o'q uzdim.

Quturgan po'stinning o'sha zahoti uni o'chdi. Shundan keyin men xizmatkorimga uni bog'lab, alohida shkafga osib qo'yishni buyurdim.

Po'stin o'shandan buyon hech kimni qop-

maydigan bo'ldi, men ham uni hech bir xavotir olmasdan kiyadigan bo'ldim.

SAKKIZ OYOQLI QUYON

Ha, Rossiyada men ozmuncha g'aroyib voqealarni kechirmadim.

Bir kuni men g'ayri oddiy bir quyonni quva ketdim.

Quyon juda ham chopqir ekan. Oldinga qarab yelgani yelgan — bir zungina nafasini rostlasa-chi.

Men uni otdan tushmay surunkasiga ikki kun quvdim-u hech yetolmadim.

Vafodor itim Dianka undan bir qadam ham orqada qolmadi, men bo'lsam o'q yetgulik masofagacha sira-sira yaqinlasholmadim.

Uchinchi kunga borganda la'nati quyonni o'tishga har qalay muvaffaq bo'ldim.

Qulashi bilan otdan sakrab tushib, uni ko'zdan kechirishga oshiqdim.

Quyoning odatdagi oyoqlaridan tashqari qo'shimcha oyoqlari ham borligini ko'rganimda qanday hayratga tushganimni ko'rsanglar edi. Uning qornida to'rtta oyog'i, ustida to'rtta oyog'i bor ekan.

Ha, sirtida binoyidek, baquvvat oyoqlari bor ekan! Pastki oyoqlari toliqib qolganda to'shi bilan yuqoriga ag'darilarkan-da, qo'shimcha oyoqlari bilan yugurishga tusharkan.

O'lar-tirilarimga qaramay ketidan uch kecha-kunduz ot choptirganim bejiz emas ekan!

ANTIQA KAMZULCHA

Afsuski, vafodor itim sakkiz oyoqli quyonna quvib yurib uch kunlik chopish oqibatida shu qadar toliqdiki, nihoyat yiqilib tushib, bir soatdan keyin o'ldi.

Men bu g'ussadan yig'lab yuborayozdim, itimni eslab yurish uchun uning terisidan o'zimga ov kamzulchasi tikdirdim.

O'shandan buyon menga miltiq ham, it ham kerak bo'lmay qoldi.

Har gal o'rmonga bordim deguncha kamzulcham bo'ri yoki quyon yashirib yotgan joyga undaydi.

Ilvasinga o'q yetgulik masofaga yaqinlashganimda kamzulimdan biron tugma uziladi-da, hayvonga qarab o'qdek uchib ketadi! Antiqa tugma borib tekkan hayvon turgan joyida til tortmay o'ladi.

O'sha kamzul hali ham ustimda.

Chamasi, gapimga ishongilaring kelmay, kulayotibsizlar-a? Avval mana bunga bir qaranglar, keyin chippa-chin gapni aytayotganimga amin bo'lasizlar: axir kamzulimda atigi ikkitagina tugma qolganini ko'rmayotibsizlarmi? Yana ovga chiqayotganimda uch dyujinaga tugma taqdiraman.

Ana unda boshqa ovchilar menga rosa hasad qilishadi!

STOLGA CHIQQAN OT

Men sizlarga otlarim to'g'risida hech narsa gapirib bermadim shekilli?

Holbuki ular bilan bog'liq g'aroyib

voqealardan ozmunchasini boshimdan o'tkazmaganman.

Bu voqea Litvada bo'lgan edi. Men otga juda ishqiboz oshnamnikiga mehmon bo'lib borgan edim.

Xullas, o'zi ayniqsa faxrlanib yuradigan eng yaxshi otini mehmonlarga ko'rsatayotganida ot jilovini uzib to'rtta otboqarni yerga qulatdi-da, quturib ketgandek qo'ra bo'ylab chopa boshladi.

Hamma qo'rqib ketganidan tumtaraqay qochdi.

Jini qo'zib ketgan otga yurak betlab yaqinlashgudek bironta ham dovyurak topilmadi.

Faqat men garangsib qolmadim, g'aroyib jasoratga ega bo'lganim uchun bolaligimdan oq eng asov otlarga ham tiyiq solib kelganman.

Bir sakrashdayoq otga minib olib, uni darhol tiyib qo'ydim. U qo'limning kuchini shu ondayoq sezdi-da, menga xuddi yosh boladek bo'ysundi. Butun qo'rani dabdaba bilan aylanib chiqdim, daf'atan stol atrofida choyxo'rlik qilib o'tirgan xonimlarga mahoratimni namoyish qilgim kelib qoldi.

Buni qanday amalga oshirsam bo'ladi?

Yo'li juda oson! Otni derazaga to'g'riladim-da, yemakxonaga quyundek kirib bordim.

Xonimlar avvaliga qo'rqib ketishdi. Men esa ayg'irni stolga sakratdim-da, ryumka-yu chinoyoqlar orasida uni shunday o'ynatdimki, bironta qadah, bironta ham likopcha shikastlanmadi.

Bu xonimlarga juda yoqib tushdi, ular kula-kula chapak chala boshladilar g'aroyib chapdastligimdan qoyil qolgan do'stim ajoyib otni tuhfa sifatida qabul qilishimni o'tindi.

Men uning sovg'asidan juda quvonib ketdim, chunki urushga bormoqchi bo'lib anchadan buyon arg'umoq ot qidirib yurgan edim.

Bir soatdan keyin men yangi otimni minib, bu vaqtda qattiq janglar ketayotgan Turkiya tomonga jo'nab ketdim.

YARIMTA OT

Tabiiy, janglarda men yovqur jasurligim bilan ajralib turardim, hammadan oldinda borib, dushmanga tashlanardim.

Bir kuni turklar bilan qizg'in jangdan so'ng biz dushman qo'rg'onini qo'lga kiritdik. Men unga birinchi bo'lib otilib kirib, turklarning hammasini qo'rg'ondan haydab chiqargach, qizib ketgan otimni sug'orish uchun quduq oldiga bordim. Ot suvni simirgandan simira ketdi, qani chanqog'i bosilsa. Bir necha soat o'tsa hamki, hamon boshini ko'tarmasdi. Bu qanday sir bo'ldi? Hayron bo'ldim. Nogoh orqamdan sharillagan g'alati tovush eshitildi.

Orqamga o'girilib qaragan edim, azbaroyi hayratim oshganidan yiqilib tushayozdim.

Bilsam, otimning orqa qismi shartta uzilib qolgan, ichayotgan suvi ichida to'xtamay orqasidan sharillab to'kilayotgan ekan! Buning oqibatida orqamda kattagina ko'l paydo bo'lib qolibdi. Hang-mang bo'lib qoldim. Bu qanday tutruqsiz hodisa o'zi?

Nihoyat soldatlarimdan biri oldimga ot choptirib kelgach, jumboq darrov ayon bo'ldi.

Men yovlarimizni ta'qib qilganicha dushman qo'rg'onining darvozasidan otilib kirayotga-

nimda turklar shu ondayoq darvozani taqqa yopishibdi-da, otimni qoq belidan shartta uzib qo'yishibdi. Xuddi chopib tushirgandek! Otning orqa qismi anchagacha darvoza yaqinida turklarni tepib, tiraqaylatib yuribdi, keyin yaqin oradagi o'tloqqa o'tib ketibdi.

— U hali ham o'sha yerda o'tlab yuribdi! — dedi menga soldat.

— O'tlab yuribdi? Bo'lmagan gap!

— Borib ko'ring!

Men otimning oldingi qismida o'tloqqa yugurib ketdim. Otimning orqa qismini haqiqatdan ham o'sha yerda uchratdim. U ko'kalamzorda bemalol yurardi.

Men darhol harbiy vrachni chaqirtirib keldim. U otimning ikkala qismini darrov ingichka lavr novdasi bilan tikdi, chunki qo'lida ipi yo'q ekan.

Otning ikkala qismi duppa-durust bitib ketdi, lavr novdalari esa otimning tanasida ildiz otib, bir oy o'tar-o'tmas egarimning ustida novdalardan soyabon paydo bo'ldi.

Ana shu soyabonning tagida yo'l yurganча qanchadan-qancha g'aroyib jasoratlar ko'rsatdim.

O'Q MINIB...

Darvoqe, urush vaqtida ot minib yurishgina emas, zambarak o'qi minishimga ham to'g'ri keldi.

Bu shunday bo'lgan edi.

Biz turklarning qaysidir shahrini qamal qilayotgan edik, komandirimizning o'sha shaharda qancha zambarak borligini bilishi kerak bo'lib qoldi.

Ammo butun armiyamiz bo'ylab dushman qarorgohiga sezdirmasdan borib kelishga talabgor bironta ham dovyurak topilmadi.

Hammalaridan ko'ra o'zim dovyurak ekanman.

Men turklarning shahrini to'pga tutayotgan eng bahaybat zambarakning yoniga turib oldim-da, zambarak og'zidan o'q chiqishi bilan irg'ib mindim-u g'izillagancha oldinga qarab ketdim. Hamma baravariga qichqirdi:

— Ofarin, ofarin, baron Myunxauzen!

Avvaliga bemalol uchib ketayotgan edim, lekin uzoqdan dushman shahri ko'ringach, meni tashvishli o'ylar chulg'ab oldi.

“Hm! — dedim o'zimga o'zim. — Uchib kirishga-ku uchib kirarsan-a, ammo u yoqdan qaytib chiqishning evini qilolarmikansan? Dushmanlar sen bilan pachakilashib o'tirishmaydi, seni shartta ushlashadi-yu josus sifatida yaqin oradagi dorga osib yuborishadi. Yo'q, azizim, Myunxauzen, vaqt g'animatida izingga qaytishing kerak!”

Shu daqiqada yonimdan turklar bizning qarorgohimizga otgan o'q o'tib qoldi.

Hayallamay shartta o'shanga mindim-da, hech narsa bo'lmagandek orqaga qaytdim.

Tabiiyki, uchib keta turib men turklarning barcha zambaraklarni puxtalab sanadim, komandiringa yovning to'plari haqida eng aniq ma'lumot olib keldim.

SOCHIMDAN TORTIB...

Umuman urush davomida men ko'pgina sarguzashtlarni o'tkazdim.

Bir kuni turklardan jon saqlab qochayotib otim bilan botqoqdan sakrab o'tmoqchi bo'ldim. Ammo otim qirg'oqqa yetolmay, shalop etib balchiqqa tushib ketdik.

Tushishimiz bilan cho'ka boshladik. Qutulishning iloji yo'q edi.

Botqoq bizni balo-qazodek komiga tortib ketmoqda. Mana, otim butun gavdasi bilan badbo'y balchiqqa ko'mildi, mana, o'zimning boshim ham botqoqqa botib borayotibdi, faqat parigimning dumigina chiqib turibdi.

Nima qilish kerak endi? Qo'limning g'aroyib baquvvatligi bo'lmaganda nobud bo'lishimiz turgan gap edi. Men o'ta ketgan zo'rman. O'sha kokilginamni shartta tutamlab kuchim boricha yuqoriga tortgan edim, o'zimni ham, ikki oyog'im bilan bamisoli ombirdek niqtab siqib olgan otimni ham botqoqdan osongina tortib chiqardim.

Ha, o'zimni ham, otimni ham havoga ko'tarib chiqdim, agar buni oson, deb o'ylayotgan bo'lsanglar, o'zlaring urinib ko'ringlar.

ASALARI PODACHISI VA AYIQLAR

Zo'rligim ham, jasurligim ham dahshatli falokatdan saqlab qololmadi.

Bir kuni jang vaqtida turklar meni o'rab olishdi, zotan yo'lbarsdek olishsam ham, baribir ularga asir tushib qoldim.

Ular qo'l-oyog'imni bog'lab meni qullikka solishdi.

Men uchun qaro kunlar boshlandi. To'g'ri, menga qiyin ish topshirishmadi-yu o'taketgan zerikarli, tinkaga tegadigan ishga qo'yishdi:

asalarilarga podachi qilib tayinlashdi. Men har kuni ertalab sultonning asalarilarini o'tloqqa olib chiqib kun bo'yi boqishim kerak edi-da, kechqurun uyalariga qamashim lozim bo'lardi.

Avval boshda hamma ish tuppa-tuzuk ketayotgandek edi, ammo bir kuni arilarimni sanab ko'rsam bitta kam chiqayotganini payqab qoldim.

Men uni qidirsam sho'rlikka ikkita bahaybat ayiq hujum qilgan ekan. Nazarimda uni ikki nimta qilib, lazzatli asalini yemoqchi bo'lishgan shekilli.

Yonimda kichkina kumush boltachamdan boshqa hech qanday qurolim yo'q edi.

Ochko'z yirtqichlarni cho'chitib, sho'rlik arini qutqarish uchun qulochkashlab turib boltamni uloqtirdim. Ayiqlar tiraqaylab qochishdi, ari omon qoldi. Ammo, baxtga qarshi, baquvvat qo'limning siltovini hisobga olmay, boltachani shu qadar shaxt bilan uloqtirib yuboribmanki, u oyga borib tushibdi. Ha, oyga borib tushgan. Sizlar bosh chayqab kulayotibsizlar, o'sha paytda men yig'lamoqdan beri bo'lgan edim.

O'ylanib qoldim.

Nima qilishim kerak? Oyga chiqib borsa bo'ladigan uzun narvonni qayoqdan topdim?

OYGA BIRINCHI SAYOHAT

Baxtinga, Turkiyada juda tez o'sadigan, ba'zan osmongacha chiqib boradigan poliz ekini borligi esimga tushib qoldi.

Bu — turk lo'viyasi. Bir daqiqa ham vaqtini

boy bermay, o'shanday lo'viyadan bittasini darrov ekdim, u shu ondayoq o'sa boshladi.

U bo'y cho'za-cho'za tez orada oyga yetib bordi.

— Ural — deb qichqirdim-da, poyasiga tirmashib, yuqoriga chiqa boshladim.

Bir soatdan keyin oyga chiqib oldim.

Oyda kumush boltachamni topib olishim qiyin bo'ldi. Oy ham kumushdan, boltacham ham kumushdan—kumushda kumushni ilg'ab olish mahol. Ammo bari bir boltachamni bir to'p chirigan poxoldan topib oldim.

Quvonganimcha uni belimga qistirdim-da, yerga tushib ketmoqchi bo'ldim.

Be, qayoqda deysizlar: lo'viyaning poyasi oftobda qurg'ab, duv to'kilibdi!

Buni ko'rgach alamimdan yig'lab yubora-yozdim.

Nima qildim? Nima qildim endi? Nahotki hech qachon yerga qaytib tusholmasam? Nahotki ana shu diqqinafas oyda umrbod qolib ketsam? Yo'q, yo'q! O'lsam ham qolmayman! Poxolning oldiga yugurib borib, undan arqon esha boshladim. Arqon uncha uzun chiqmadi, ammo shunga ham tashvishlanib o'tiramanmi! Arqonga osilib pastga tusha boshladim. Bir qo'lim bilan arqondan sirg'alib tushayotibman, ikkinchi qo'limda — boltacha.

Biroq arqon tez orada tugadi-da, yer bilan osmonning o'rtasida muallaq osilib qoldim. Juda rasvo bo'ldi, lekin gangib qolmadim. Xayol surib o'tirmay, boltachamni o'ngladim-da, arqonning pastki uchini mahkam ushlagan-cha uning yuqoridagi uchini qirqib pastki uchiga bog'ladim. Bu yerga yaqinroq tushishimga imkon berdi.

Ammo yerga yetguncha, harqalay, uzoq edi. Bir necha marta arqonning yuqori qismini kesib pastki qismiga ulashimga to'g'ri keldi. Nihoyat men shu qadar pastga tushib keldimki, shahardagi uylar-u saroylarni bemalol ilg'ab oldim. Yerga yetishimga uch yoki to'rt milyacha masofa qolgan edi.

Tuyqusdan — hayhot! — arqon uzilib ketdi. Men yerga shu qadar zarb bilan gursillab tushdimki, yerni, kam deganda, yarim milyacha o'yib kiribman.

Hushimga kelgach anchagacha bu chuqur o'radan qanday o'rmalab chiqishni bilmay o'ylab yotdim. Kun bo'yi yemadim ham, ichmadim ham, surunkasiga o'y surib yotdim. Nihoyat yo'lini o'ylab topdim: tirnoqlarim bilan zinapoyalar o'yib, ana shu zinalardan yer yuzasiga chiqib oldim.

Ha, Myunxauzen hech qayerda bo'sh kelmaydi!

OCHKO'ZLIKNING JAZOSI

Shunday og'ir mashaqqat bilan orttirilgan tajriba odamning aqlini oshiradi.

Oyga qilgan sayohatimdan keyin asalarimni ayiqlardan xalos etishning yana ham qulayroq usulini kashf etdim.

Kechqurun aravaning shotisiga asal surtib, yaqinroq joyda yashirinib turdim.

Qorong'i tushishi bilan aravaning oldiga bahaybat ayiq kelib shotiga surtilgan asalni yalay boshladi. Ochko'z shirinlikka shu qadar qiziqib ketdiki, shoti halqumidan o'tib oshqo-

zoniga yetgani-yu nihoyat orqasidan chiqib ketganini ham payqamay qoldi.

Mening muddaom ham shu edi.

Aravaning oldiga yugurib bordim-da, shotining ayiq orqasidan chiqib turgan joyiga uzun va yo'g'on mix qoqdim. Ayiq shotiga tortilib qoldi. Endi u na u yoqqa, na bu yoqqa sirg'ala olardi. Men uni ertalabgacha shu ahvolda qoldirdim.

Ertalab buni eshitgan Turkiya sultoni bunday g'aroyib hiyla bilan ushlangan ayiqni ko'rgani keldi. Uni uzoq tomosha qilib, ichagi uzilgudek bo'lib kuldi.

QO'LTIQQA OLINGAN OTLAR-U KIFTDA KO'TARILGAN KARETA

Tez orada turklar meni ozodlikka chiqarib, boshqa asirlar bilan birga Peterburgga jo'natdilar.

Ammo men Rossiyani tark etib, karetaga tushdim-da, g'izillagancha vatanimga jo'نادim. O'sha yili qish juda qattiq kelgan edi. Hatto quyosh ham shamollab, yonoqlarini ushuk urgan, tumov bo'lib qolgan edi. Quyosh shamollagudek bo'lsa, undan issiq o'rniga sovuq chiqadi. Bilasizmi, karetada et-etimdan sovuq o'tib ketdi!

Yo'l torgina. Ikki tomoni keta-ketguncha devor. Qarshidan kelayotgan ekipajlar o'tib ketgunimizgacha kutib turishlari uchun aravakashimga burg'u chalishini buyurdim, chunki bunday tor yo'lda taqilmay o'tib ketishimiz qiyin edi.

Aravakash buyrug'imni bajo keltirdi. U

burg'ini qo'liga olib chalishga tushdi. Chalaverdi, chalaverdi, chalaverdi, ammo burg'udan biron tovush chiqmadi. Bu orada qarshimizdan kattakon ekipaj kelib qoldi.

Chora yo'q, men karetdan tushib, otlarni chiqardim. Keyin karetni kiftimga olib, — karetning yuki esa zil-zambil! — bir sakrashda yo'lning naryog'iga, ekipajning orqasiga o'tkazib qo'ydim.

Bu narsa hatto men uchun ham oson bo'lmadi, vaholanki, men nechog'li zo'r ekanligimni bilasizlar.

Sal damimni olganimdan keyin otlarimning oldiga bordim, ularni qo'ltiq tagiga oldim-da, o'sha tariqa ikki sakrab ularni karetning oldiga o'tkazib qo'ydim. Sakrab o'tayotganimda otlarimdan biri qattiq tepina boshladi.

Bu halal berardi. Men uning oyoqlarini syurtugimning cho'ntagiga tiqib qo'ydim, u chor-nochor tinchib qoldi.

Keyin men otlarni karetaga qo'shdim-da, bamaylixotir yaqin oradagi mehmonxonaga yetib oldim.

Ana shunday achchiq sovuqdan keyin isinish, shunday mashaqqatli ishdan keyin hordiq chiqarish huzur bag'ishlardi.

ERIGAN TOVUSHLAR

Aravakashim burg'uni pechkaga yaqinroq joyga osib qo'yib, mening oldimga keldi va biz xotirjam suhbatlasha boshladik.

Dabdurustdan burg'u chalinib ketdi:

“Tru-tutu! Tra-tata! Ra-rara!”

Biz juda hayron bo'lib qoldik. Burg'udan

sovuqda nega biron sado chiqmaganini, issiqda esa o'z-o'zidan chalinib ketganini shu daqiqadayoq fahmladim.

Sovuqda tovushlar burg'uda yaxlab qolgan, pechka yaqinida issiq yugurgach yaxdan tushib, o'z-o'zidan yangray boshlagan.

Aravakash ikkovimiz butun oqshom davomida maftunkor kuylarni huzur qilib eshitdik.

DOVUL

Itimos, meni, faqat o'rmonlar-u dalalar bo'ylab sayohat qilgan ekan, deb o'ylamanglar. Yo'q, necha-necha martalab dengizlar-u okeanlardan suzib o'tishimga to'g'ri kelgan, o'shanda shunday sarguzashtlarni kechirganmanki, bunday voqealarni hech kim boshidan o'tkazmagan.

Bir vaqt biz kattagina kemada Hindistonga ketayotgan edik. Ob-havo tuppa-tuzuk edi. Ammo qandaydir orolning yoqasida turgan edik, zo'r dovul boshlandi. Dovul shu qadar shaxt bilan keldiki, oroldagi bir necha ming (ha, bir necha ming!) daraxtni qo'porib, osmoni falakka olib chiqib ketdi.

Yuz-yuzlab pudcha og'irlikdagi bahaybat daraxtlar shu qadar osmonlab ketgan ediki, pastdan xuddi uchib yurgan pardek ko'rinardi.

Dovul tinishi bilanoq har bir daraxt o'z joyiga tushib shu ondayoq tomir otgan ediki, orolga dovul kelganidan asar ham qolmadi. G'aroyib daraxtlar ekan, nima dedinglar?

Darvoqe, bitta daraxt joyiga qaytib kelmadi.

Gap shundaki, u osmonlab ketganida shoxida bir qashshoq dehqon xotini bilan o'tirgan ekan. Ular daraxtga nimaga chiqishgan? Nimaga bo'lardi: bodring uzish uchun, negaki u joyda bodring daraxtda o'sarkan. Orol ahli dunyoda hamma narsadan ham bodringni yaxshi ko'rarkan, boshqa narsa yemas ekan. Birdan-bir ovqatlari shu ekan.

Dovul uchirib ketgan sho'rlik er-xotin chor-nochor osmon sayohatini kechirishga majbur bo'ldi.

Dovul tingach daraxt asta-sekin pastlay boshladi. Dehqon bilan xotini, aksiga olgan-dek, juda semiz ekan, ular zalvori bilan daraxtni ag'darib yuborib, daraxt ham o'z joyiga emas, chetga borib tushmay, o'sha joyning qiroliga to'qnash kelib, xayriyatki, uni qo'ng'izdekkina qapishtirib qo'ydi.

— Xayriyatki?! — deb so'rarsizlar. — Nega endi xayriyatki?

Nega deganda, o'sha qirol shafqatsiz ekan, orolning butun aholisini vahshiyona azoblarkan.

Aholi zolimning halok bo'lganidan behad xursand edi, tojni menga taklif qildilar:

— Iltimos, himmatli Myunxauzen, bizga qirol bo'lsang. Bizga muruvvat qil, boshimizda podshohimiz bo'l. Sen g'oyat donishmandsan, dovyuraksan.

Men esa mutloqo ko'nmadim, negaki bod-ringni yomon ko'raman.

TIMSOH BILAN ARSLON ORASIDA

Dovul tingach langarni ko'tarib, ikki haftachadan keyin eson-omon Seylon oroliga yetib keldik.

Seylon gubernatorining katta o'g'li u bilan birga ovga borishimni taklif qildi.

Men bajonidil rozi bo'ldim. Biz yaqin oradagi o'rmonga jo'nadik. Jazirama issiq edi, ko'nikmaganim uchun men tez orada charchab qoldim.

Gubernatorning o'g'li baquvvat yigit bo'lgani uchun issiqda o'zini tuppa-tuzuk his qilardi. Bolalikdan Seylonda katta bo'lgan-da.

Seylon quyoshiga zarra parvo qilmas, qizib ketgan qumda dadil odimlab borar edi.

Men unga yetib yurolmay tez orada notanish chakalakzor o'rmonda adashib qoldim. Ketayotib shitirlagan tovush eshitdim. O'g'irilib qaragam, ro'paramda bahaybat arslon og'zini katta ochgancha meni tilka-pora qilishga shay bo'lib turibdi. Endi nima qilish kerak? Miltig'im kaklikni ham qulatolmaydigan mayda pitra bilan o'qlangan edi. O'q uzdim-u pitra yirtqichning g'ashiga tegib, g'azabi ikki barobar oshib ketdi-da, menga tashlandi.

Jon holatda qochishga tushdim, bilib turibmanki, bu ishim behuda, yirtqich bir hamlada yetib oladi-yu tilkalab tashlaydi. Qayoqqa chopib ketayotibman? Oldinda — meni bir zumda yutib yuborishga shay turgan bahaybat timsoh.

Nima qildim? Endi nima qildim?

Orqamda — arslon, oldinda — timsoh, chapda — ko'l, o'ngda — zaharli ilonlar vij-vij uymalashib yotgan botqoq.

Jon achchig'ida qo'rqib ketganimdan o'tga uzala tushdim-da, ko'zlarimni chirt yumib, omonsiz halokatimni kutdim. Daf'atan boshim osha nimadir bamisoli g'ildirab o'tdi-da, gursillab tushdi. Ko'zimni ochishim bilan antiqa manzarani ko'rib, behad quvonib ketdim: yiqilayotgan paytimda menga tashlangan arslon ustimdan oshib o'tib, to'ppa-to'g'ri timsohning bo'g'ziga kirib ketibdi!

Bir yirtqichning kallasi ikkinchisining xalqumiga kirib qolgan, ikkalovi ham bir-biridan xalos bo'lish uchun joni boricha tirishar edi.

Sapchib o'rnimdan turib ov pichog'imni oldim-u bir zarb bilan arslonning kallasini uzib tashladim. O'lik tanasi oyog'imning tagiga shilq etib tushdi.

Keyin, vaqtni qo'ldan boy bermay, miltig'imni oldim-da, qo'ndog'i bilan arslonning boshini timsohning bo'g'ziga niqtab kirita boshladim, oqibatda timsoh nafasi chiqmay o'lib qoldi.

Qaytib kelgan gubernatorning o'g'li meni ikki bahaybat o'rmon yirtqichi ustidan qilgan g'alabam bilan tabrikladi.

KIT BILAN UCHRASHUV

O'zlaring tushunishlaring mumkin, shundan keyin Seylon menga uncha yoqmay qoldi.

Men harbiy kemaga tushib, timsoh ham, arslon ham yo'q Amerikaga yo'l oldim.

Biz o'n kuncha hech qanday tasodiflarsiz yo'l bosdik, ammo Amerikaga yaqinlashib qolganimizda falokatga uhradik: suv osti qoyasiga urilib ketdik.

Zarba shu qadar kuchli bo'ldiki, havozada o'tirgan matrosni dengizning uch milyacha narisiga uloqtirib yubordi.

Xayriyatki, suvga tushayotganida yonida uchib o'tayotgan qizil qarqaraning tumshug'idan ushlab olgan ekan, qarqara biz dengizchini borib qutqargunimizcha uning suv yuzasida qalqib turishiga yordam beribdi.

Qoyaga tuyqusdan borib urilganimiz tufayli men oyoq ustida turolmadim: yuqoriga sapchib ketib, boshimni kayutamning shiftiga urib oldim.

Buning oqibatida boshim qornimga kirib ketib, bir necha oy deganda asta-sekin sochimdandan torta-torta arang chiqarib oldim.

Biz borib urilgan qoya mutlaqo qoya emas ekan.

Bu suvda bamaylixotir mudrab yotgan juda ham mahobatli kit ekan.

Borib urilishimiz bilan uni uyg'otib yuboribmiz. Bundan uning g'oyatda g'azabi qo'zib, kemamizning langarini g'archcha tishladi-yu bizni tong otgandan qorong'i oqshomgacha butun okean bo'ylab kun-uzun g'izillatib yurdi.

Xayriyatki, langarning zanjiri uzilib ketib, kitdan xalos bo'ldik.

Amerikadan qaytayotganimizda o'sha kitga yana duch keldik. U o'lib qolgan, jasaki yarim milyacha joyni egallab yotardi. Bu mahobatli loшни kemaga tortib chiqarishni xayol qilish ham behuda edi. Shuning uchun kitning boshinigina kesib oldik. Uni palubaga tortib chiqargach, bir chirigan tishining kavagiga joy bo'lib ketgan langarimiz bilan qirq metrcha kema zanjirini topib olganimizda qanday quvonganimizni ko'rsanglar edi!

Ammo quvonchimiz uzoqqa bormadi. Kemamizda katta teshik paydo bo'lganini payqab qoldik. Tryumga varillab suv kirmoqda edi.

Kema cho'ka boshladi.

Hamma sarosimaga tushib, baqirib-chaqirar

yig'lab-siqtar edi, lekin men qanday tadbir ko'rish kerakligini darrov o'ylab topdim. Hatto cholvorimni ham yechib o'tirmay, o'zimni teshikka tappa tashlab, uni bo'ksam bilan berkitib qo'ya qoldim.

Suv taqqa to'xtadi.

Kema omon qoldi.

BALIQ QORNIDA

Bir haftadan keyin biz Italiyaga yetib keldik.

Quyoshli, ochiq kun edi, men O'rta dengiz sohiliga cho'milgani bordim. Suv iliq. Mohir suzuvchi emasmanmi, qirg'oqdan uzoqqa suzib ketdim.

Birdan qaragam — to'ppa-to'g'rimdan og'zini katta ochganча bahaybat baliq kelayotibdi! Nima qilishim kerak? Undan qochib qutulishning iloji yo'q, o'tkir tishlarini chetlab o'tib tezroq qorniga yetib borish uchun g'ujanak bo'lib oldim-da, lang ochiq og'ziga otilab kirib ketdim.

Bunday hiylakorona tadbir hammaning ham kallasiga kelavermaydi, men esa umuman zukko odamman, o'zlaringiz bilganlaringizdek, juda topqirman.

Baliqning qorni qop-qorong'i, ammo issiqqina, fayzligina ekan.

Ana shu qorong'ilikda u yoqdan-bu yoqqa yurib sayr qila boshlagan edim, tez orada bu baliqqa sira ham yoqmayotganini payqadam. Uni qiynoqqa solish uchun men aqldan ozgan odamdek tepinib, irg'ishlab o'yin tushishga kirishdim.

Baliq og'riqdan dodga kelib, bahaybat tumshug'ini suvdan chiqardi.

Tez orada uni yaqinginadan o'tib ketayotgan italyan kemasidagilar ko'rib qolishibdi.

Mening ayni muddaom ham shu edi! Dengizchilar uni garpun bilan o'ldirib, palubaga tortib chiqarishgach, bu g'ayri oddiy baliqni qanday qilib tilishlasa yaxshi bo'lishi mumkinligini maslahatlasha boshladilar.

Men baliqning ichida, rostini aytsam, dag'dag' titrab o'tirardim: bu odamlar meni ham baliq bilan birga tilkalab tashlashmasa edi, deb qo'rqardim.

Unda juda rasvo bo'lardi!

Lekin, xayriyatki, ularning boltasi menga tegmadi. Yarq etib yorug' tushishi bilan sof italyan tilida (ha! men italyan tilini juda yaxshi bilaman!) meni diqqinapas zindondan ozod etgan muruvvatli odamlarni ko'rganimdan xursand ekanligimni qichqirib aytdim.

Baliq qornidan chiqayotgan inson ovozini eshitgan matroslar dahshatdan qotib qolishdi.

Men baliq og'zidan sakrab chiqib, ularga iltifot bilan ta'zim qilganimda hayratlari yana ham oshib ketdi.

MENING G'AROYIB XIZMATKORLARIM

Meni qutqargan kema Turkiya poytaxtiga ketayotgan ekan.

Meni o'rtalariga olgan italyanlar ajoyib odam ekanligimni darrov payqab, kemada ular bilan birga qolishimni taklif etdilar. Men rozi bo'ldim, bir haftadan keyin esa biz Turkiya sohiliga yetib bordik.

Kelganimdan xabar topgan Turkiya sultoni, tabiiyki, meni ziyofatga taklif etdi. Meni saroyining bo'sag'asida kutib olayotib shunday dedi:

— Sizni qadimiy poytaxtimda qutlay olayotganimdan baxtiyorman. Aminmanki, sihat-salomat bo'lsangiz kerak? Men sizning barcha buyuk jasoratlaringizdan xabardorman, sizga bir qiyin ish topshirmoqchi edim, uni sizdan boshqa hech kim eplayolmaydi, chunki siz yer yuzida eng aqlli, topqir odamsiz. Siz darhol Misrga jo'nab keta olasizmi?

— Bajonidil! — deb javob berdim. — Sayohat qilishni shu qadar sevamanki, hozirning o'zidayoq allaqayoqlarga jo'nab ketishga tayyorman!

Sultonga mening javobim juda ham yoqib tushdi, u menga shunday bir topshiriq yukladiki, bu abadulabad hamma uchun sir bo'lib qolishi kerak, shuning uchun topshiriqning nimadan iborat ekanligini aytolmayman. Haha, sulton dunyoda eng ishonchli odam ekanligimni bilgani uchun o'sha buyuk sirni mendan yashirmagan edi. Men ta'zim qildim-da, darhol yo'lga tushdim.

Turkiya poytaxtidan yiroqlashmasimdan oq qarshidan odatdan tashqari tezlik bilan chopib kelayotgan odamni uchratdim. Har bir oyog'iga og'ir qadoq toshlar bog'langan, shunga qaramay o'qdek uchib kelmoqda edi.

— Qayoqqa ketayotibsiz? — deb so'radim undan. — Bu qadoq toshlarni oyoqlaringga nega bog'lab olding? Axir ular yugurishingga halal beradi-ku!

— Uch daqqiqa muqaddam Venada edim, —

deb javob berdi kichkina odam, chopib keta turib, — hozir o'zinga biron ish qidirib topish uchun Istanbulga ketayotibman. Oyoqlaringga qadoq toshlarni bog'lab olganimning sababi — juda tez chopmasligim kerak, chunki borishga uncha oshiqib turgan joyim yo'q.

Bu ajoyib tezyurar menga juda yoqib qoldi, shuning uchun uni xizmatga oldim. U jon-dili bilan orqamdan ergashdi.

Ertasi kuni yo'lning yoqaginasida mukka tushganча yerga quloq tutgan odamni ko'rdik.

— Bu yerda nima qilib yotibsан? — deb so'radim undan.

— Dalada qanday qilib o't o'sayotganini tinglayotibman! — deb javob berdi u.

— Eshitayotibsанmi?

— Juda yaxshi eshitayotibman. Bu men uchun juda ham jo'n bir ish!

— Unday bo'lsa menga xizmatga kir, azizim! Sening sezgir quloqlaring menga yo'lda ish berib qolishi mumkin.

U rozi bo'ldi, biz yo'limizda davom etdik.

Tez orada men qo'lida miltiq tutgan ovchini uchratdim.

— Menga qara, — deb unga murojaat qildim. — Sen nimani nishonga olayotibsан? Biron joyda na darranda, na parranda ko'rindi-ku?

— Berlindagi qo'ng'iroqxonaning tomida chumchuq qo'nib turgan ekan, o'shaning qoq ko'ziga urdim.

Mening ovni nechog'li sevishimni bilasizlar. Mergan ovchini bag'rimga bosdim-da, xizmatimga taklif etdim. U quvonch bilan menga ergashdi.

Ko'pgina mamlakatlar-u shaharlarni bosib o'tgach, kattakon o'rmonga yetib keldik. Qarasak — yo'l bo'yida bir bahaybat bo'ydor odam butun o'rmonni o'rab olgan arqonning uchini ushlab turibdi.

Sen nimani ortmoqlamoqchisan? — deb so'radim undan.

— O'tin kesishim kerak edi, boltam uyda qolibdi, — deb javob berdi u. — Boltasiz ish bitirishning evini qilmoqchi bo'lib turibman.

U arqonni tortgan edi, bahaybat emanlar qiltiriq cho'pdek osmonga uchib chiqib yerga kelib tushdi.

Men, tabiiy, pulni ayab o'tirmadim-da, pahlavonni shu zahotiyoyq xizmatimga taklif etdim.

Biz Misrga yetib borganimizda shunday dahshatli bo'ron ko'tarildiki, hamma kareta-yu otlarimiz yo'l bo'ylab dumalab ketdi.

Uzoqda biz parraklari jazava bilan aylana-yotgan yettita tegirmonni ko'rdik. Tepalikda yotgan odam esa barmog'i bilan burnining chap katagini bosib turardi. Bizni ko'rgan zahotiyoyq meni ehtirom bilan qutladi, bo'ron esa shu ondayoq to'xtab qoldi.

— Sen nima qilayotibsan o'zi? — deb so'radim.

— Xo'jayinimning tegirmonlarini aylanti-rayotibman, — deb javob berdi u. — Ular shikastlanmasligi uchun uncha zo'r bermasdan, burnimning bir katagi bilangina yel ufu-rayotibman.

“Bu odam menga ish berishi mumkin”, deb o'yladim-da, men bilan birga jo'nashni taklif etdim.

XITOIY SHAROBI

Misrda men sultonning topshiriqlarini tezlikda amalga oshirdim. Topqirligim bu yerda ham ish berdi. Bir haftadan so'ng men odatdan tashqari g'aroyib xizmatkorlarim bilan birgalikda Turkiyaga qaytib keldim.

Sulton eson-omon qaytib kelganimdan quvondi, Misrdagi muvaffaqiyatli harakatlari uchun juda maqtadi.

— Siz mening barcha vazirlarimdan aqlliroqsiz, azizim Myunxauzen! — dedi u, qo'limni qattiq siqib. — Bugun huzurimga ovqatlangani keling!

Ovqatlar juda lazzatli, ammo, afsuski, dasturxonda sharob yo'q edi, negaki, turklarga ichkilik ichish qonun bilan taqiqlangan. Men g'oyatda ranjdim, sulton esa taskin berish uchun ovqatlanganimizdan keyin meni xos xonasiga boshlab kirdi-da, yashirin javonini ochib, undan bir shisha oldi.

— Bunday asil sharobni umringiz bino bo'lib totib ko'rmagansiz, azizim Myunxauzen! — dedi u, menga bir qadahni to'latib quyib berarkan.

Sharob haqiqatan ham yaxshi edi. Lekin men uni bir ho'plab ko'rganimdan keyinoq, Xitoy bug'doxoni Fu Channing sharobi bundan ko'ra a'loroq ekanini aytdim.

— Azizim Myunxauzen! — dedi sulton, menga xitoban. — Men sizning har bir so'zingizga ishonishga odatlanib qolganman, negaki, siz yer yuzida eng rostgo'y odamsiz, biroq qasam ichib aytamanki, siz hozir yolg'on aytayotibsiz: bundan ko'ra yaxshiroq sharob yo'q!

— Men sizga isbotlab beraman, bor!

— Myunxauzen, behuda gapni qo‘ying!

— Yo‘q, men rost gapni aytayotibman, roppa-rosa bir soatdan keyin bug‘daxonning yerto‘lasidan bir shisha shunday sharob oldirib kelamanki, uning oldida sizning sharobingiz achigan sirka bo‘lib qoladi.

— Myunxauzen, haddingizdan oshayotibsiz! Men sizni hamisha dunyodagi eng rostgo‘y odamlardan biri, deb kelardim, endi bilsam, qip-qizil yolg‘onchi ekansiz.

— Unday bo‘lsa, men rost yo yolg‘on gapi-rayotganimga darhol qanoat hosil qilishingizni talab etaman!

— Durust! — deb javob berdi sulton. — Agar soat to‘rtgacha Xitoydan menga bir shisha eng yaxshi sharob yetkazib kelmas ekansiz, boshingizni choptiraman.

— Juda soz! — dedim men. — Sizning shartlaringizga roziman. Bordi-yu, soat to‘rtida o‘sha sharob dasturxonigizda muhayyo bo‘lsa, siz menga bir odam bir marta ko‘tarib ketgulik oltin berasiz.

Sulton rozi bo‘ldi. Xitoy bug‘daxoniga xat yozib, menga uch yil burun ichirgan sharobidan bir shisha sovg‘a qilishni so‘radim.

“Agar iltimosimni rad etsangiz, — deb yozdim men, — do‘stingiz Myunxauzen jallodning qo‘lida halok bo‘ladi”.

Xatni yozib bo‘lganimda uchdan besh minut o‘tgan edi.

Tezyurarimni chaqirdim-da, uni Xitoy poytaxtiga jo‘natdim. U oyoqlarida osilib turgan qadoq toshlarni yechib, xatni oldi-da, bir zumda ko‘zdan g‘oyib bo‘ldi.

Men sultonning xonasiga qaytib kirdim. Tezyurarning qaytishini kutib, ochilgan shishani batamom qoqladik.

Soat uchdan chorak o'tgancha, keyin uch yarimga, undan so'ng chorakkam to'rtga zang urdi-yu, tezyurarimdan hamon darak yo'q edi.

Ayniqsa, sulton jallodni chaqirish uchun chalgani qo'ng'iroq ushlab o'tirganini ko'rganimda g'oyat behuzur bo'lib ketdim.

— Ruxsat bersangiz, boqqa chiqib sof havoda nafas olib kelsam! — dedim sultonga.

— Marhamat! — deb javob berdi sulton, iltifotkorona tabassum bilan.

Ammo, boqqa chiqishim bilan, orqamda izimdan bir qadam chekinmay kelayotgan allaqanday odamlarni ko'rdim.

Bular sultonning har bir lahzada menga tashlanib, sho'rlikkina boshimni uzib tashlashga tayyor turgan jallodlari edi.

Men alam bilan soatimga qaradim. Besh minuti kam to'rt! Nahotki, atigi besh minutli umrim qolgan bo'lsa? O, ish juda rasvo! Men dalada o't o'sayotganini eshitadigan xizmatkorimni chaqirdim-da, tezyurarimning oyoq tovushlarini eshitayotgan-eshitmeyotganligini so'radim. U qulog'ini yerga tutib, aksiga olgandek, yalqov tezyurar uxlab yotganini aytdi!

— Uxlayotibdimi?

— Ha, uxlab yotibdi. Yiroq-yiroqlarda xur-rak tortayotganini eshatayotibman.

Vahimam kelganidan oyoqlarim mayishib ketdi. Yana bir minut o'tsa — nom-nishonsiz o'lib ketaman.

Men chumchuqni nishonga oladigan xiz-

matkorimni chaqirdim, u shu ondayoq eng baland minoraga chiqib, oyoq uchida turgan-cha yiroqlarga ko'z yugurtira boshladi.

— Xo'sh, yaramasni ko'rayotibsanmi? — deb so'radim, g'azabdan nafasim tiqilib.

— Ko'rayotibman, ko'rayotibman! Pekin yaqinidagi o'tloqda emanning tagida chalqancha cho'zilgancha xurрак tortayotibdi. Yonida shisha ham yotibdi... Shoshma, men seni uyg'otmasam!

U tagida tezyurar uxlab yotgan emanning uchiga o'q uzdi.

Emanning novdalari, barglari, yong'oqlari duv to'kilib g'aflat bosganni uyg'otib yubordi.

Tezyurar sapchib turdi-da, ko'zlarini ishqalab ura chopa ketdi.

U bir shisha xitoy sharobini tutganча saroyga yelib kirib kelganida soat to'rtga yarim minut qolgan edi.

Quvonchimdan terimga sig'may ketganimni ko'rsangizlar edi! Sharobni totib ko'rgan sulton zavq bilan xitob qildi:

— Azizim Myunxauzen! Ruxsat etsangiz, bu shishani sizning ko'zingizdan nariroqqa yashirib qo'ysam. Men uni, yolg'iz o'zim ichsam, degan edim. Olamda shunday shirin, mazali sharob bo'lishi mumkin, deb o'ylamagan ekanman.

U shishani javoniga berkitib, kalitini yoniga soldi-da, darhol xazinadorни chaqirishlarini buyurdi.

— Do'stim Myunxauzenga xazinamdan bir kishi bir marta ko'taradigan miqdorda oltin olishga ruxsat beraman.

Xazinador sultonga ikki bukilib ta'zim

qildi-da, meni saroyning liq-liq boyliklar bilan to'lgan yerto'lalariga boshlab ketdi.

Men pahlavonimni chaqirdim. U sultonning xazinasida bor oltinning hammasini orqaladi-da, biz dengizga qarab yugurdik. Men u yerda mahobatli kemani kira qildim-u oltinlarni choch qilib orttirdim.

Sulton hushiga kelib qolib, qo'limdagi boyliklarini tortib olmasligi uchun yelkanlarni ko'tarib, tezroq ochiq dengizga chiqib olishga oshiqdik.

TA'QIB

Xavotir olganim to'g'ri chiqdi.

Biz qirg'oqdan jilishimiz bilanoq, xazinador hukmdoriga yugurib borgan, men xazinani qoqlab ketganimni aytgan. G'azabi oshgan sulton menga yetib olish uchun butun harbiy flotini jo'natgan.

Ko'pdan-ko'p harbiy kemalarni ko'rgach, rostini aytsam, o'takam yorilayozdi.

“Ha, Myunxauzen, — dedim o'zimga-o'zim, — kunim bitdi, deyaver. Endi jon saqlab qololmaysan. Butun hiyla-nayranglaring joningga ora kirolmaydi”.

Nazarimda, endigina kiftimda mustahkam o'rnashib olgan boshim yana tanamdan ayrilib ketayotgandek tuyildi.

Daf'atan oldimga burun kataklari baquvvat xizmatkorim keldi.

— Qo'rqmang, ular bizga yetolmaydi! — deb kulganicha kema quyrug'iga yugurib bordi-da, burnining bir katagini turk flotiga, bir katagi-

ni o'zimizning yelkanlarimizga to'g'rilab shunaqangi shiddatli shamol boshlab berdiki, butun turk floti bir daqiqadayoq o'z ko'rfaziga qaytib ketdi.

Qudratli xizmatkorim yeldirayotgan bizning kemamiz esa g'izillagancha ilgarilab, bir kundan keyin Italiyaga yetib bordi.

QOQ MO'LJALGA OTILGAN O'Q

Italiyada men badavlat hayot kechirdim, ammo osoyishta, xotirjam turmush menga yoqmas edi.

Men yangi sarguzashtlar, jasoratlarga chanqoq edim.

Shu sababli Italiyaning yaqinida yangi urush boshlanganini: inglizlar ispanlar bilan urushayotganini eshitgach, g'oyat quvonib ketdim.

Bir daqiqa ham hayallamay shartta otinga mindim-da, jang maydoniga oshiqdim.

Ispanlar inglizlarning Jabaltariq qo'rg'onini qamal qilayotganliklari uchun men shu ondayoq qamaldagilar huzuriga o'tib bordim.

Qo'rg'onga qo'mondonlik qilayotgan general mening qarddon oshnam edi. U meni quchoq ochib qarshi oldi, o'zi barpo etgan istehkomlarni ko'rsata boshladi, nega deganda, men unga o'rinli, foydali maslahatlar berishim mumkinligini bilardi.

Jabaltariq devorida durbindan qarayotganimda ispanlar zambaragingning halqumini xuddi biz turgan joyga to'g'rilayotganini ko'rib qoldim.

Bir daqiqa ham hayallamay, xuddi shu joyga bahaybat zambarak o'rnatishni buyurdim.

— Nima uchun? — deb so'radi general.

— Hozir ko'rasan! — deb javob berdim.

Zambarakni oldinga g'ildiratib kelishlari bilanoq men uning og'zini dushman zambaragining og'ziga to'g'riladim, ispan to'pchisi o'z zambaragiga pilta tutgan zahotiyoq men qichqirib komanda berdim:

— Ot!

Ikkala zambarak ham ayni bir lahzada gumburlab ketdi.

Ko'zlagan rejam amalga oshdi: bizning o'q bilan dushman o'qi men mo'ljallagan nuqtada dahshatli kuch bilan to'qnashib, dushman o'qi orqasiga qarab uchib ketdi.

Bilasizlarmi, u ispanlar tomoniga qaytib ketdi.

U ispan to'pchisi bilan o'n olti ispan soldatining boshini uchirib yubordi.

O'q ispan ko'rfazida turgan uch kemaning xavzasini sindirib, to'ppa-to'g'ri Afrikaga qarab yo'naldi.

Yana ikki yuz o'n to'rt milya uchib bor-gach, qandaydir kampir yashaydigan g'arib dehqon kulbasining tomiga tushadi. Kampir chalqancha yotgancha og'zi ochiq uxlayotgan ekan. O'q tomni teshib o'tib, to'ppa-to'g'ri kampirning og'ziga tushadi-da, uning oxirgi tishlarigacha sindirib, hiqildog'iga tiqilib qoladi!

Kulbaga uning yovqur, topqir eri yugurib kiradi.

Xotining bo'g'ziga qo'lini tiqib, o'qni

tortib olmoqchi bo'ladi-yu o'rnidan qo'zg'atolmaydi.

Shundan keyin bir daqiqa hayallab o'tirmay, xotining dimog'iga bir chimdim achchiq tamaki tutadi; kampir shunday aksirib yuboradiki, o'q derazadan ko'chaga otilib chiqadi!

Ispanlarning men qaytarib yuborgan o'qi o'zlariga ana shuncha ofat keltirdi.

Bizning o'qimiz ham ularga huzur bag'ishlagani yo'q: o'q ularning harbiy kemasiga borib tegib, uni cho'ktirib yubordi, kemada esa ikki yuzta matros bor edi!

Xullas, inglizlar bu urushda asosan mening topqirligim tufayli yengib chiqdilar.

— Rahmat senga, azizim Myunxauzen, — dedi general do'stim, qo'llarimni qattiq siqib. — Agar sen bo'lmasang, xarob bo'lar edik. Biz sen tufayligina porloq g'alabaga erishdik.

— Arzimagan gap, arzimagan gap! — dedim men. — Men oshnalarimga xizmat qilishga hamisha tayyorman.

Ko'rsatgan xizmatimga minnatdorchilik sifatida ingliz generali menga polkovnik darajasini bermoqchi edi, kamtar odam bo'lganim uchun bunday yuksak ehtiromni rad etdim.

BIR O'ZIM MING KISHIGA QARSHI

Generalga ochig'ini ayta qoldim:

— Menga orden ham, martaba ham kerak emas! Men sizlarga do'stlik yuzasidan samimiy yordam berayotibman. Ochig'i, azbaroyi inglizlarni yaxshi ko'rganimdan.

— Rahmat senga, do'stim Myunxauzen! — dedi general, yana bir marta qo'llarimni

siqib. — Bo'lmasa, bizga bundan keyin ham yordam berib tur.

— Jonim bilan, — deb javob berdim, qariyaning yelkasiga qoqa turib. — Men britan xalqiga sidqidildan xizmat qilaman.

Tez orada ingliz do'stlaringa yordam berishim uchun yana imkon tug'ildi.

Men ispan ruhoniysining libosini kiyib, qorong'i tushishi bilan dushman qarorgohiga kirib bordim.

Ispanlar dong qotib yotgan ekan, meni hech kim ko'rmadi. Men asta-sekin ishga kirishdim: ularning dahshatli zambaraklari turgan joyga borib, zambaraklarni naridan-beri birma-bir qirg'oqdan uzoqlatib dengizga uloqtira boshladim.

Bu uncha yengil ish emas edi, zambaraklar uch yuzdan oshiq ekan.

Zambaraklarni bartaraf qilgach, men qarorgohda bor zambilg'altaklar-u foytunlar-u aravalarning hammasini o'rtaliqqa tashib chiqib bir to'p qilib uydin-da, o't qo'yib yubordim.

Ular o'qdoridek lovullab ketdi. Dahshatli yong'in boshlandi.

Ispanlar uyg'onib ketib, jon achchig'ida qarorgohni gir-gir aylana boshladilar.

Azbaroyi o'takalari yorilganidan, qarorgohimizga yetti yo sakkiz ingliz polki kirib kelgan, deb o'yladilar shekilli.

Bu yakson-talqonni birgina odam amalga oshirgan bo'lishi mumkinligi ularning xayoliga ham kelmagan bo'lsa kerak.

Ispanlar bosh qo'mondonining quti uchib qochib qoldi, shu qochgan ko'yi to Madridga

yetib borguncha ikki hafta to'xtovsiz yugurdi.

Butun qo'shini uning orqasidan chopdi, orqasiga alanglashga ham yuragi betlamadi.

Shu tariqa, mening jasurligim tufayli inglizlar dushmanlarini uzul-kesil mahv etdilar.

— Myunxauzen bo'lmasa biz nima qildik? — deyishardi ular, qo'llarimni siqib. Meni ingliz armiyasining najotkori deb atashardi.

Ko'rsatgan yordamim uchun shu qadar minnatdor edilarki, meni Londonda mehmon bo'lishga taklif etdilar.

Men Angliyada mamnuniyat bilan joylashdim, ammo bu mamlakatda meni qanday sarguzashtlar kutayotgani tushinga ham kirmagan ekan.

O'Q ODAM

Sarguzashtlarim esa bir-biridan vahimali edi.

Bir kuni Londonning atrofida sayr qilib yurib juda charchadim, yonboshlab dam olgim keldi.

Yozning kuni, oftob omonsiz qizdirib turardi; men bironta sersoya daraxtning tagidagi salqingina joyda yotishni orzu qilardim. Yaqin orada biron tikkaygan daraxt yo'q. Nihoyat salqingina joy qidirib yurib, ko'hna zambarakning ichiga tushdim-da, shu zahotiyoq dong qotganча uxlab qoldim.

Sizlarga shunisini aytib qo'yishim kerakki, xuddi o'sha kuni inglizlar mening ispanlar ustidan g'alabamni bayram qilmoqda, shodlanganlaridan barcha zambaraklardan o'q uzmoqda edilar.

Men uxlab yotgan zambarak oldiga to'pchi kelib, undan otibdi.

Men rasmona o'qdek zambarakdan otilib chiqib, daryoning narigi betiga o'tdim-da, qaysidir dehqonning qo'rasiga tushdim. Xayriyatki, qo'rada yumshoqqina pichan uyib qo'yilgan ekan. Men kattakon g'aramga boshim bilan kirib ketdim. Shu tufayligina omon qoldim, ammo bari bir, hushimdan ketibman.

Shu yo'sinda uch oy behush yotibman.

Kuz kelib pichanning narxi oshganda egasi uni sotmoqchi bo'ladi. Qarollari g'aramni qurshab, uni ayri bilan ostin-ustin qila boshlaydilar. Ularning shovqin-suronlaridan uyg'onib ketdim. Amal-taqal bilan g'aramning tepasiga chiqib olgach, uyqusiragancha sirg'alib kelib xo'jayinning boshiga qulab tushibman-da, be-xosdan bo'ynini uzib yuboribman, u shu zahotiyuq til tortmay o'lib qoldi.

Darvoqe, hech kim unga achinib uncha yig'lab o'tirmadi ham. U o'taketgan noinsof xasis, xizmatkorlarining haqini bermas ekan. Qolaversa, ochko'z savdogar ekanki, pichanning narxi juda oshib ketgandagina sotarkan.

OQ AYIQLAR ORASIDA

Mening tirik ekanligimdan do'stlarim xursand edilar.

Umuman mening do'stlarim ko'p, ular meni samimiy sevar edilar. Mening omon qolganimni bilgach, qanday sevinganlarini ko'rsangizlar edi. Ular meni allaqachon o'ldiga chiqarib qo'yishgan ekan.

O'sha vaqtda Shimoliy qutbga safarga tayyorlanayotgan mashhur sayohatchi Fipps ayniqsa quvonib ketdi.

— Azizim Myunxauzen, sizni bag'rimga bosayotganimdan g'oyat xursandman! — deb yubordi Fipps, kabinetining ostonasida paydo bo'lishim bilan. — Eng yaqin do'stim sifatida men bilan birga jo'nashingiz kerak! Bilamanki, sizning dono maslahatlaringizsiz ishim o'ngidan kelmaydi!

Men, tabiiy, shu ondayoq rozilik berdim, bir oydan keyin esa biz qutb yaqiniga borib qolgan edik.

Bir kuni palubada turganimda uzoqdan muz tog'ini ko'rdim, unda ikki oq ayiq yulqilashmoqda edi.

Miltig'imni oldim-da, kemadan suzib ketayotgan muz parchasiga shartta sakradim.

Oynadek muz qoyalari-yu do'ngliklari bo'ylab o'rmalashim qiyin bo'ldi, daqiqa sayin toyib pastga tushib ketardim, tagsiz chuqurlik qa'riga qulashim hech gap emas edi, ammo shuncha to'siqlarga qaramay men tog' tepasiga chiqib oldim-da, ayiqlarning yaqinginasiga bordim.

Bexosdan falokat yuz berdi: o'q uzaman deb turganimda toyib ketib boshim muzga borib urilib shu zahotiyoq hushimdan ketib qoldim.

Yarim soatdan keyin o'zimga kelganimda dahshatdan baqirib yuborayozdim: bahaybat oq ayiq ustimdan bosib tushib, og'zini katta ochganicha meni kechqurungi ovqat o'rniga yeb yubormoqchi bo'lib turardi.

Miltig'im ancha narida qor ustida yotardi.

Aytmoqchi, bunda miltiqning ish berishi

mahol, chunki ayiq meni bor gavdasi bilan mukkamdan bosib yotar, sira qimirlatmas edi.

Zo'r mashaqqat bilan cho'ntagimdan kichkina qalamtaroshimni oldim-da, fursatni qo'ldan bermay, ayiqning orqa oyog'idagi uchta panjasini uzib tashladim.

U og'riqdan bo'kirib yubordi, meni dahshatli bag'ridan bir daqiqagina bo'shatdi.

Men bundan foydalanib, odatdagi jasurligim bilan yugurib borib miltiqni oldim-da, yirtqichni shartta otdim. U qorga gursillab quladi.

Biroq ko'rgiliklarim bu bilan barham topmadi: o'q yangrashi bilan yaqin orada uxlab yotgan bir necha ming ayiq uyg'onib ketdi.

Tasavvur qilib ko'ringlar-a: bir necha ming ayiq! Ular hammasi bir yo'la yopirilgancha menga qarab kela boshladi. Nima qilishim kerak? Bir daqiqadan keyin quturgan yirtqichlar meni tilka-tilka qilib yuboradi. Tuyqusdan kallamga antiqa bir fikr keldi. Pichog'imni oldim-da, o'ldirgan ayig'imning oldiga borib terisini shildim-u yopinib oldim. Ha, ayiqning terisini yopinib oldim! Ayiqlar atrofimni qurshab turibdi. Aminmanki, ular meni teridan chiqarib olib burda-burda qilib tashlaydi. Ammo ular meni iskab ko'rib, ayiq deb o'yladilar-da, birin-ketin xotirjam burilib keta boshladilar.

Tez orada men ayiqdek o'kirib, panjamni shimadigan bo'ldim.

Jonivorlar menga ancha ko'nikib qoldi, men bundan foydalanmoqchi bo'ldim.

Bir doktor yag'rindan urilgan pichoq til torttirmay o'ldirishini aytgan edi. Men yaqi-

nimda turgan ayiqning yoniga borib, pichog'imni qoq yag'riniga urdim. Agar yirtqich omon qolsa meni shu zahotiyoq burdalab tashlashini aniq bilardim. Baxtinga tajribam o'ngidan keldi. Ayiq churq etishga ulgurolmay o'lib qoldi.

Keyin men ana shu yo'l bilan boshqa ayiqlarni ham bartaraf qilishga qaror qildim. Bu rejamni uncha qiynalmasdan amalga oshirdim. Garchand sheriklari birma-bir qulayotganini ko'rib tursalar-da, meni ayiq deb o'ylaganlari uchun jinsdoshlarini men o'ldirayotganimga fahmlari yetmadi.

Bir soatcha vaqt ichida bir necha ming ayiqni qulatdim.

Jasoratni amalga oshirgach, kemaga qaytib keldim-da, oshnam Fippsga bor gapni aytib berdim.

U ixtiyoringa yuztacha azamat matrosni ajratib berdi, men ularni muzlikka boshlab ketdim. Ular o'ldirilgan ayiqlarning terisini shilib, go'shtlarini kemaga tashib keldilar.

So'yilgan ayiqlar shu qadar ko'p ediki, kema yo'lini davom ettirilmadi. Ko'zlagan manzilimizga yetib borolmay, uyga qaytishga majbur bo'ldik.

Shuning uchun kapitan Fipps Shimoliy qutbni ocha olmadi.

Aytmoqchi, biz bunga achinmadik ham, chunki biz olib kelgan ayiq go'shti g'oyatda mazali ekan.

OYGA IKKINCHI SAYOHAT

Angliyaga qaytgach, endi hech qachon hech qanday sayohatga chiqmayman, deb o'zinga so'z berdim-u ammo bir hafta o'tmasidanoq yana safarga o'tlanishimga to'g'ri keldi.

Gap shundaki, yoshi o'tib qolgan, badavlat bir qarindoshim, negadir, dunyoda bahaybat darozlar yashaydigan mamlakat bor, degan gapni qattiq ushlab olibdi.

U mendan o'sha mamlakatni qidirib to-pishimni iltimos qildi, buning mukofotiga katta meros qoldiradigan bo'ldi. U o'sha daroz-larni ko'rishga juda orzumand ekan.

Men rozilik berib, kema shayladim-da, biz Janubiy okean tomonga jo'nadik.

Yo'lda havoda xuddi parvonalardek uchib yurgan bir necha xotindan boshqa biron hayratlanarli narsa uchratmadik. Ob-havo juda joyida edi.

Ammo o'n sakkizinchi kun deganda dahshatli dovul boshlandi.

Bo'ron shu qadar shiddatli ediki, ke-mamizni suv yuzasidan yulib olib, havoda bamisoli pardek uchirib ketdi. Osmon-latgandan tobora osmonlatib borardi! Biz eng yuksak bulutlar osha olti hafta izg'ib yurdik. Nihoyat yarqirab turgan doira orolni ko'rdik.

Bu, endi, tabiiy, oy edi.

Biz qulay ko'rfaz topib, oy sohiliga chiqdik. Pastda, yiroq-yiroqlarda shaharlari, o'rmon-lari, tog'lari, dengizlari, daryolari bor boshqa sayyorani ko'rdik. Bu — biz tark etib kelgan yer kurrasi ekanligini payqadik.

Oyda bizni uch boshli burgutlarni minib

olgan allaqanday bahaybat maxluqlar qurshab oldi. Bu qushlar oy aholisiga ot o'rnida xizmat qilar ekan.

Xuddi o'sha vaqtda oyning podshosi quyosh imperatori bilan urush olib borayotgan ekan. Podsho shu ondayoq uning armiyasiga boshchilik qilib, jangga boshlab borishimni iltimos qildi. Men, tabiiyki, qat'iyon rad etdim.

Oyda hamma narsa bizdagiga qaraganda bir necha bor katta.

Pashshalari qo'ydek, har bir olmasi tarvuzdek keladi.

Oy aholisi qurol o'rniga turp ishlatadi. Turp ularga nayza o'rnida ish beradi, turp topilmay qolsa, ular kaptar tuxumi bilan jang qiladilar. Qalqon o'rnida zaharli zamburug' ishlatadilar.

U yerda uzoqdagi yulduz aholisidan bir nechasinini ko'rdim. Ular oyga savdo-sotiq vujudan kelgan ekan. Ularning afti itning basharasiga o'xshardi, ko'zlari esa tumshuqlarining uchida yoki burun kataklarining tagida edi. Na ko'zlari, na kipriklari bor, yotayotganlarida ko'zlarini tillari bilan yopisharkan.

Oy aholisi ovqat yeyish uchun hech qachon vaqt sarf qilib o'tirmaydi. Qorinlarining chap tomonida alohida darcha bo'ladi: o'shani shartta ochishadi-da, oziq solib qo'yishadi. Keyin darchani yanagi ovqatlanish navbati kelguncha taqqa yopishadi. Navbat bir oydan keyin keladi. Ular yiliga o'n ikki martagina ovqatlanishadi!

Bu juda qulay. Ammo yerda yashaydigan yebto'ymaslar bilan shirintomoqlar bu tariqa ahyon-ahyonda ovqatlanishga o'la qolsalar ham ko'nikmasalar kerak.

Oy aholisi daraxtda voyaga yetadi. U daraxtlar juda ko'rkam, shox-butoqlari ochiq qirmizi tusda. Daraxtlarda po'sti odatdan tashqari qattiq bahaybat yong'oqlar o'sadi.

Yong'oqlar yetilgandan keyin ularni ehtiyot bilan terib olib, yerto'lalarda saqlaydilar.

Podshoga yangi odamlar kerak bo'ldi deguncha, u o'sha yong'oqlarni qaynab turgan suvga tashlashni buyuradi. Bir soatdan keyin yong'oqlar lo'p-lo'p yorilib ichidagi tap-tayyor odamlar dik-dik chiqib kelaveradi. Bu odamlar ta'lim olib o'tirmaydilar. Ular birato'la balog'atga yetgan holda tug'iladilar, o'z kasb-hunarlarini egallagan bo'ladilar. Bir yong'oqdan mo'ri tozalovchi, ikkinchisidan — na'machi, yana uchinchisidan — muzqaymoqchi, to'rtinchisidan — askar, beshinchisidan — oshpaz, oltinchisidan — tikuvchi chiqib keladi.

Har qaysisi shu zahotiyoq o'z ishiga kirishib ketadi. Mo'ri tozalovchi tomga chiqadi, nag'machi nag'masini chala boshlaydi, muzqaymoqchi: «Qaynoq muzqaymoq!», deb qichqiradi (chunki oyda muz olovdan issiq bo'ladi), oshpaz oshxonaga yuguradi, askar dushmani o'qqa tutadi.

Oydagi odamlar qariganda o'lmaydilar, bug'yoki tutunga o'xshab havoga singib ketadilar.

Ularning har bir qo'lida bittadan barmog'i bor, ammo chaqqon ishlaydilar.

Ular boshlarini qo'ltiqlarida olib yuradilar, safarga chiqadigan bo'lsalar yo'lda shikastlanib qolmasligi uchun boshlarini uylariga tashlab ketadilar.

Ular boshlari bilan, hatto uzoqqa ketib qolgan bo'lsalar-da, kengasha oladilar! Bu juda qulay.

Mabodo podsho fuqarosi uning haqida nimalarni o'ylayotganini bilgisi kelsa, uydan chiqmay divanida uzala tushib yotadi-da, boshi esa birovlarining uylariga sezdirmay kirib borib, hamma gapni eshitib keladi.

Oydagi uzum biznikidan hech bir farq qilmaydi.

Men uchun shu narsa mutlaqo shubhasizki, ba'zan yerga yog'adigan do'l bo'ron oydagi tokzorlardan uzib tushgan uzumdan boshqa narsa emas.

Agar siz oy sharobini tatib ko'rmoqchi bo'lsangiz, bir necha dona do'lni terib olingda, yaxdan tushishini kuting.

Oy aholisiga qorin chamadon vazifasini o'taydi. Ular uni xushlariga kelgan vaqtda ochib-yopadilar, unga istagan narsalarini solib qo'yadilar. Ularda na oshqozon, na jigar, na yurak bor, binobarin, ichlari bo'm-bo'sh.

Ko'zlarini chiqarib olib yana joylab qo'yishlari mumkin. Ko'zlari qo'llarida ekanligida ham xuddi joyida turgandek ko'raveradilar. Mabodo ko'zlari shikastlanib yoki yo'qolib qolgudek bo'lsa, bozorga borib yangisini sotib oladilar. Shunga ko'ra oyda ko'z bilan savdo qiladiganlar juda ko'p. U yerda: «Ko'zning arzoni shu yerda. Qizg'ish, sarg'ish, ko'kish, moviy ko'zlarning anvo xillari bor», degan so'zlar yozilgan lavhalarga o'qtin-o'qtin duch kelasiz.

Oyning aholisi orasida har yili yangi tusdagi ko'z rasm bo'ladi.

Men oyga borgan yili ko'kish va sarg'ish ko'z rasm bo'lgan edi.

Nega endi kulasizlar? Nahotki, meni,

yolg'on gapirayotibdi, deb o'ylasanglar? Yo'q, mening har bir so'zim g'irt rost, agar menga ishonmayotgan bo'lsanglar, o'zlaring oyga borib ko'ringlar. Ana o'shanda men hech narsa to'qib chiqarmayotganimga, sizlarga bor gapni aytayotganimga ishonch hosil qilaszlar.

PISHLOQ OROLI

Bashartiki, hali hech kimga to'qnash kelmagan g'aroyibotlar mening boshimdangina o'tgan bo'lsa, ayb menda emas.

Buning sababi shundaki, men sayohat qilishni yaxshi ko'raman, doimo sarguzashtlar qidiraman, sizlar esa uyda qamalib o'tirasizlar, xonalarigizning to'rt devoridan boshqa narsani ko'rmaysizlar.

Chunonchi, bir vaqt men kattagina golland kemasida yiroq safarga jo'nadim. Okeanning qoq o'rtasida ustimizga dovul yopirilib kelib, bir lahzada barcha yelkanlarimizni yulib tashladi, barcha havozalarimizni sindirdi.

Havozalardan biri kompasning ustiga tushib uni chil-chil qilib yubordi.

Kompassiz kema boshqarishning nechog'li qiyin ekanligini hamma biladi. Biz yo'ldan adashib, qayoqqa ketayotganimizni ham bilolmay qoldik.

Uch oy mobaynida okean to'lqinlari chayqaltirib yurdi, keyin esa qayoqlargadir olib ketdi, shu tariqa bir kuni yoqimli tongda butun manzara odatdan tashqari o'zgarib qolganini ko'rdik. Yashil dengiz oppoq tusga kirdi. Shabada esa allaqanday latif, yoqimli is olib kelardi. Dillarimiz xushlanib, quvonib ketdik.

Tez orada bandargohni uchratib, bir soatdan keyin yoyiqqina, chuqur ko'rfazga kirib bordik. Unda suv o'rnida sut chayqalib turardi!

Biz oshiqqancha qirg'oqqa tushib, dengizdagi sutni yutoqa-yutoqa shimira boshladik.

Oramizda pishloq hidini yoqtirmaydigan matros bor edi. Unga pishloq ko'rsatgudek bo'lsalar ko'ngli ag'darila boshlar edi. Xullas, biz qirg'oqqa tushishimiz bilanoq u behuzur bo'la boshladi.

— Oyog'imning tagidagi pishloqni yo'qottinglar! — deb qichqirardi u. — Men pishloqning ustida yurolmayman, yurmayman!

Men yerga engashdim-u bor gapni payqadam.

Bizning kemamiz kelib to'xtagan orol ajoyib golland pishlog'idan bunyod etilgan ekan!

Ha, ha, kulmanglar, men sizlarga bor gapni aytayotibman: oyoqlarimiz ostida tuproq o'rnida pishloq yotardi.

Taajjubga o'rin yo'q, orol aholisi faqat pishloq yeb tirikchilik o'tkazarkan. Ammo bu bilan pishloq kamaymasdi, negaki, kun bo'yi qancha pishloq yeyilgan bo'lsa kechasi bilan o'rni to'lib qolardi.

Butun orol tokzorlar bilan qoplangan, ammo u yerning uzumi boshqacha: kaftingga olib siqsang — sharbat o'rniga sut oqadi.

Orol ahli — novcha, ko'rkam odamlardan iborat. Ulardan har birining uchtadan oyog'i bor. Ana shu oyoqlari tufayli sut dengizi sathida bermalol tura oladilar.

U yerdan non tap-tayyor, yopilgan holda o'sadi, shu tufayli orol ahli yer ham haydamaydi, ekin ham ekmaydi. Men shirin

kulchalar osilib turgan ko'pdan-ko'p daraxtlarni ko'rdim.

Pishloq oroli bo'ylab qilgan sayrlarimiz vaqtida biz sut oqib turgan yettita daryo, quyuq, mazali pivo oqib turgan ikki daryoni kashf etdik.

Rostini aytay, o'sha pivo daryolari menga sut daryolaridan ko'ra ko'proq yoqdi.

Umuman, orol bo'ylab aylanib yurarkanmiz, biz ko'pgina mo'jizalarni ko'rdik.

Bizni, ayniqsa, qushlarning uyalari hayratlantirdi. Ular g'oyatda bahaybat edi. Masalan, bir burgutning uyasi eng yuksak uydan ham baland edi. U azamat eman daraxtlarining tanalaridan to'qilgan edi. Biz uyada har biri kattagina bochkaga teng keladigan besh yuzta tuxum uchratdik.

Tuxumlardan birini chaqib ko'rgan edik, undan rosmana burgutdan yigirma marta katta polopon chiqib keldi.

Polopon chiyillab yubordi. Uni himoya qilgani onasi uchib keldi. Burgut kapitanimizni changallab olib, pastroqdagi bulutgacha osmonlatib ketdi-da, o'sha yerdan dengizga tashlab yubordi.

Xayriyatki, kapitanimiz suzishga usta edi, suza-suza bir necha soatdan keyin Pishloq oroliga yetib keldi.

Bir o'rmonda qatl marosimining guvohi bo'ldim.

Oroldagilar uch kishini oyoqlaridan daraxtga osib qo'ygan edilar. Sho'rliklar faryod chekib, yosh to'kardilar. Men ularning nega bu qadar shafqatsiz jazolanayotganlarining sababini so'radim. Menga: «Bular yaqin-

ginada uzoq safardan qaytib kelgan, ko'rgan-kechirganlari to'g'risida vijdonsizlarcha yolg'on gapirgan jahongashtalar», deb javob berdilar.

Men aldoqchilarni shu yo'sinda jazolayotganliklari uchun oroldagilarni juda maqtadim, negaki, hech qanday yolg'on-yashiqni yoqtirmayman, hamisha faqat haqiqatni aytib kelaman.

Darvoqe, mening barcha hikoyalarimda bironta ham yolg'on so'z yo'qligini o'z'laringiz payqagan bo'lsalaringiz kerak. Yolg'onni jinim yoqtirmaydi, barcha yaqinlarim meni, hamisha yer yuzida eng haqgo'y odam, deb hisoblashlaridan baxtiyorman.

Kemaga qaytgach biz shu ondayoq langarni ko'tarib, alomat oroldan jo'nab ketdik.

Qirg'oq bo'yidagi barcha daraxtlar bamisoli qandaydir ishoraga itoat etgandek, bizga ikki marta egilib ta'zim qildilar-da, keyin yana hech narsa bo'lmagandek qad rostlab oldilar.

Men odatdan tashqari iltifotlaridan ta'sirlanib, boshimdan shlyapamni olgan ko'yi ular bilan vidolashdim.

Tang qolarli darajada xushmuomala daraxtlar ekan-a, nima dedinglar?

BALIQ YUTIB YUBORGAN KEMALAR

Bizning kompasimiz yo'q edi, shuning uchun uzoq vaqt notanish dengizlarda adashib-uloqib yurdik.

Kemamizni o'qtin-o'qtin dahshatli akulalar, kitlar, boshqa mudhish maxluqlar qurshab olardi.

Nihoyat biz shunday bir bahaybat baliqqa duch keldikki, bosh tomonida tursangiz dumi ko'rinmas edi.

Baliq suv ichmoqchi bo'lib og'zini ochgan ediki, suv xalqumiga daryodek otilib kirdi, bizning kemamizni ham ola kira ketdi. Qanday tashvishga tushganimizni ko'rsanglar edi! Shunday botir bo'lishimga qaramay, hatto men ham qo'rqqanimdan dir-dir titray boshladim.

Ammo baliqning qorni ko'rfazdagidek jimjit ekan. Baliqning ichida ochko'z maxluq allaqachonlar yutib yuborgan kemalar qalashib ketgan ekan. Eh, uning komi naqadar qorong'i ekanligini tasavvur etsanglar edi! Biz quyoshni ham, oyni ham, yulduzlarni ham ko'rishdan mahrum edik.

Baliq kuniga ikki marta suv ichardi, xalqumidan suv kirib kelishi bilan kemamiz to'lqinlar uzra baland ko'tarilardi. Boshqa vaqtlarda baliqning ichi qup-quruq bo'lardi.

Suv chiqib ketishi bilan kapitan ikkovimiz kemadan sayr qilgani tushdik. Biz shunda butun dunyodan kelgan dengizchilarni uchratdik: shvedlar-u inglizlar-u portugallar-u... Baliq qornida ular o'n ming chog'li ekan. Ulardan ko'plari bu yerda bir necha yillardan beri yashar ekan. Men hammamiz yig'ilib, bu ziq qamoqxonadan qutulib chiqish rejasini muhokama qilishni taklif etdim.

Meni raislikka sayladilar, xuddi men majlisni ochgan daqiqada la'nati baliq yana suv icha boshladi-da, hammamiz kemalarimizga qarab qochdik.

Ertasiga yana to'plandik, men shunday bir taklif kiritdim: ikkita eng uzun havozani bir-

biriga ulab bog'lashimiz, baliq og'zini ochishi bilan uni tikka tirab qo'yishimiz kerak, toki baliq jag'larini qimirlatolmasin. O'shanda og'zi karrayganча ochilib qoladi, biz esa bemalol chiqib ketamiz.

Taklifim yakdillik bilan qabul qilindi.

Ikki yuzta eng davanggi matros baliqning og'zini ikkita eng uzun havozа bilan kerib qo'ydi, u og'zini yumolmay qoldi. Kemalar uning qornidan yayraganча ochiq dengizga chiqib keldi. Bu bahaybat maxluqning qornida yetmish besh kema qamalib yotganligi ma'lum bo'ldi. Shunga qarab uning gavdasi nechog'li mahobatli bo'lganini tasavvur etsangiz bo'ladi.

Baliq bundan buyon hech kimni yutolmasligi uchun uning kerib qo'yilgan og'zidan havozalarni olmadik.

Asirlikdan qutulgach, tabiiy endi, qayerda ekanligimizni bilmoqchi bo'ldik. Bilsak — Kaspiy dengizida ekanmiz. Bunga hammamiz taajjublandik, negaki, Kaspiy dengizi yopiq: u dengizlardan birontasi bilan tutashgan emas.

Ammo men Pishloq orolidan birga ola kelgan uch oyoqli olim baliq Kaspiy dengiziga qandaydir yer osti kanalidan kelib qolgan bo'lishi mumkinligini aytdi.

Biz sohilga qarab yo'naldik, men esa qirg'oqqa oshiqdim. Hamrohlarimga: «Endi hech qachon hech qayoqqa bormayman. O'tgan yillar davomida boshimdan kechirgan shuncha dahmazalar yetar, endi dam olaman» dedim.

Sarguzashtlarim rosa tinkamga tegdi, endi osoyishta hayot kechirishga qaror berdim.

AYIQ BILAN OLISHUV

Biroq qayıqdan tushishim bilan menga bahaybat ayiq hamla qildi.

Bu odatdan tashqari mahobatli mudhish yirtqich edi.

U meni bir lahzada tilkalab tashlashi mumkin edi, ammo darhol oldingi panjalarini shappa ushlab shu qadar qattiq siqdimki, ayiq og'riqdan bo'kirib yubordi.

Bilardimki, bo'shatgudek bo'lsam shu ondayoq titig'imni chiqarib yuboradi, shuning uchun uning panjalarini uch kecha-kunduzgacha qo'yib yubormay ushlab turdim, oqibatda u ochidan o'lib qoldi. Ha, ochlikdan o'lib qoldi, negaki, ayiqlar ochiqqanda panjalarini so'radilar. Bu ayiq esa panjasini so'rishdan mahrum edi, shuning uchun ochlikdan halok bo'ldi.

Ana o'shandan buyon bironta ham ayiq menga hamla qilishga jur'at etmaydi.

M U N D A R I J A

Yer yuzidagi eng rostgo'y odam 3

B I R I N C H I Q I S M

Tomdagi ot	4
Chenaga qo'shilgan bo'ri	6
Ko'zdan chaq nab chiqqan o't	8
Ajoyib ov	9
Sumbadagi kakliklar	12
Separaga ilingan tulki ✓	13
To'ng'izni qanday ushladim	14
G'ayri oddiy kiyik	16
Ichi sirtiga ag'darilgan bo'ri	18
Quturgan po'stin	20
Sakkiz oyoqli quyon	21
Antiqa kamzulcha	22
Stolga chiqqan ot	22
Yarimta ot	26
O'q minib	27
Sochimdan tortib	28
Asalari podachisi va ayiqlar ✎	29
Oyga birinchi sayohat	31
Ochko'zlikning jazosi	32
Qo'ltiqqa olingan otlar-u kift da ko'tarilgan kareta	34
Erigan tovushlar	36

I K K I N C H I Q I S M

Dovul	38
Timsoh bilan arslon orasida	40
Kit bilan uchrashuv	42
Baliq qornida	45
Mening qaroyib xizmatkorlarim	46
Xitoy sharobi	51
Ta'qib	55
Qoq mo'ljalga otilgan o'q	56
Bir o'zim ming kishiga qarshi	58

O'q odam	61
Oq ayiqlar orasida	62
Oyga ikkinchi sayohat	66
Pishloq oroli	71
Baliq yutib yuborgan kemalar	74
Ayiq bilan olishuv	77

E. RASPE

**BARON MYUNXAUZENNING
SARGUZASHTLARI**

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati
Toshkent — 2003

Muharrir Erkin Malik
Rassom Gustav Dore
(Rasmlarni *Q. Aqchulakov* qayta ishlagan)
Texnik muharrir *Lina Xijova*
Badiiy muharrir *M. Samoylov*
Sahifalovchi *M. Athamova*
Musahhih *Yu. Bizaatova*

Terishga berildi 27.06.03. Bosishga ruxsat etildi 23.07.03.
Bichimi 84x108¹/₃₂. Shkolnaya garniturasi. Ofset bosma.
Shartli bosma tabog'i 4,2. Nashriyot-hisob tabog'i 3,2. Adadi
5000 nusxa. Buyurtma № 5106. Bahosi kelishilgan narxda.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasi, 700083. Toshkent shahri, Buyuk Turon, 41.